BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
2 C
18

18.

5-4-4

De Maria Magdalena, & triduo CHRISTI diſceptatio, ad Clariſſimum virum D. Franciſcum Molineum, Chriſtianiſſimi Frãcorum Regis FRANCISCI Primi Magiſtrum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PARISIIS
Ex officina Henrici Stephani.
1 5 1 7

CVM PRIVILEGIO

Argumentum primæ partis. 1
Tres, Peccatricem, Mariam Marthæ ſororem, & Mariam a qua dominus ſeptem eiecit dæmonia: nomine Mariæ Magdalenæ celebrari. 2
De Maria ſorore Marthæ: Euãgeliſtarum ſcripta. 3
De Maria Magdalena a qua ſeptem eiecta fuere dæmonia: idemdem Euangeliſtarũ ſcripta. 4
Mariam ſororem Marthæ: non fuiſſe Mariam Magdalenam a qua dominus ſeptem eiecit dæmonia, ex euangelio. 5
Idem: ex ſacris auctoribus. 6
Mariam Marthæ ſororem, nõ fuiſſe mulierem illam in ciuitate peccatricem: ex ſacris auctoribus. 7
Idem: ex euangelio. 8
Mulierem peccatricem: non eam fuiſſe Mariam Magdalenam a qua ſeptem eiecta fuerunt dæmonia. 9
Mariam Magdalenam a qua ſeptẽ eiecta fuerunt dæmonia: fuiſſe ex Galilæa. 10
Item: nec ante nec poſt q̃ eiecta fuere dęmonia, illam fuiſſe peccatricem. 11
Tres eſſe: Peccatricem, Mariam Marthæ ſororem, & Mariam Magdalenam a qua ſeptem eiecta fuerunt dæmonia. 12
Epilogus ex Euangeliſtis: & de qua triũ, quæq; eorum dicta veniant intelligenda. 13

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Obiectio. 14
Reſponſio. 15
Auguſtinum: ancipitem habuiſſe ſuper hac re ſententiam. 16
Non commode ex Ioanne trahi poſſe: Peccatrici nomen fuiſſe Mariam, aut Mariam Magdalenam. 17
Conuenientiæ & differentiæ nõnullę: Peccatricis, & Mariæ ſororis Marthæ. 18
Non recipiendos eos eſſe: qui poſt Gregorium & Bernardum, in eorum ſententiã currunt. 19
Duas dũtaxat ex teſtimonio ſcripturarũ, ſacros vnxiſſe domini pedes: & de excellentia vnctionis Marię ſororis Marthę. vbi obiter, locus euãgelii ad veritatem græcanicam explicatur. 20
Alia obiectio ex hiſtoria, incerto auctore ſcripta. 21
Dilutio. 22
De caruncula in parte priore cranei: quod viſitur apud ſanctum Maximinum. 23
Quis modus venerandi cuiuſdam peregrini: quẽ qui hoc opus conſcripſit, itineris habuit comitem. 24
Concluſio primæ partis: in veneratione trium, etiam ſub vno nomine. 25
PARS ſecunda: dominũ tertia die reſurrexiſſe, & etiam interdiu. 26
Obiectio: ꝙ noctu ſurrexerit. 27

Dilutio. ꝙꝙ etiam quamuis dominus nocte dominicæ ſurrexiſſet: verum & id quoq; eſſe, eum tertia die ſurrexiſſe. 28
Dominum interdiu ſurrexiſſe. 29
Quomodo id Matthæi, veſpere autem ſabbati quæ luceſcit in prima ſabbati: intelligendū. 30
Mulieres nō veniſſe profunda nocte ad monumentum. 31
Mendacia principum ſacerdotum: non poſſe argumento eſſe, dominum noctu ſurrexiſſe. 32
Ex Maria Magdalena a qua eiecta fuere dæmonia: haberi nō poſſe, dominum noctu ſurrexiſſe. 33
Nullā adduci poſſe mulierum: quę ſciuerit dominum noctu ſurrexiſſe. 34
De eo quod ſcriptum eſt: valde mane veniunt ad monumentum orto iam ſole. 35
De triduo ſepulturæ domini: ſupputatio Bedæ. 36
Cenſura: ſuper ijs quæ Beda ſcripſit. 37
Qꝛ noctē diei reſurrectionis: ex Marco ſuſpicemur breuiorem, & diem longiorem ſolito. 38
Dominum, interdiu, nō noctu ſurrexiſſe: ex ſacris auctoribus. 39
Triduum reſurrectionis domini: non ex ſupputatione horaria eſſe ſumendum. 40
Quis ſumendi modus. 41
Dubitatio: de tribus diebus, & tribus noctibus

domini, in corde terræ. 42
Reſponſio breuis:& quid cor terræ deſignet. 43
Primus modus: aſſignandi tres dies, & tres noctes exiſtētiæ CHRISTI in corde terræ. 44
Figuram Ionæ: quodā pacto monſtrare dominum interdiu ſurrexiſſe. 45
Secūdus modus aſſignādi tres dies, & tres noctes ex figura Ionę: ſecretior & veriſimilior. 46
Qui tres illi dies:& quæ tres illæ noctes. 47
Paraſceues: duplicē fuiſſe noctem. 48
Dubium ex verbis Marci: oportere filium hominis occidi,& poſt tres dies reſurgere. 49
Reſponſio. ꝙꝙ vetus interpres repręſentauerit Euāgeliſtam:non ad homophoniā, ſed ad diaphoniam. 50
Legendo poſt tres dies: eſſe diaphoniam. 51
Q̄ꝫ Matthæus ſcripſerit: per tres dies, non poſt tres dies. 52
An in accuſationibus falſorum teſtium: legendū ſit poſt triduum,& poſt tres dies. 53
Epilogus ex Euāgeliſtis: & Marcum ſcripſiſſe per tres dies, non poſt tres dies. 54
Concluſio ſecundæ partis. 55

Iacobi Fabri Stapulenſis, de Maria Magdalena, & triduo CHRISTI, diſceptatio: ad Magnificum virum D. Franciſcum Molineū, Chriſtianiſſimi Francorum Regis FRANCISCI Primi Magiſtrum.

1 INterrogaſti me Clariſſime FRANCISCE, quidnā de Mariæ Magdalenæ vnitate pluralitateve ſentirem: ego vero reſponſionem tunc paucis abſolui, tres (mea ſententia) nomine Mariæ Magdalenæ celebrari ſolitas, & quod ſingulatim cuiq; conuenit, omnibus: & quod omnibus, ſingulatim cuiq; tribui ſolitum. & plæroſq; inſignium etiam ſcriptorum: de illis confundere intelligentiā, vitam, & officia. & eius rei veritatē: a ſacris eloquijs potius, q̃ ab auctoribus, aut ijs qui nūc aut ſcribunt, aut ad populū verba faciunt, eſſe requirendam. ¶ Verum hæc mea reſponſio, tibi & noua & non protinus admittenda, forſitan haud ſine cauſa, viſa eſt: vt qui longe aliter olim perſuaſus eras, vnicam fuiſſe Mariam Magdalenam, id quod: ferme paſſim

vulgoq; receptum eſt. Quapropter æquum eſſe duxi, breuitatem noſtræ reſponſionis, ad te ſcriptis extendere: vt pro prudentia tua tecum cogites, an poterit dicti mei veritas, nedũ veriſimilitudo, apparere. ¶ Principio igitur, tres nomine 2
Mariæ Magdalenæ celebrari, peccatricẽ inquã, & Mariã Marthæ ſororẽ, & eã a qua dominus ſeptẽ eiecit dæmonia: oſtendamus oportet. De
Gregorius peccatrice enim, Gregorius ſuper id euangelij, „ Rogabat IHESVM quidã phariſæus vt man„ducaret cum illo: ad hunc inquit modum. Cogi„tanti mihi de Mariæ Magdalenæ pœnitentia: „flere magis libet, q̃ aliud dicere. cuius enim vel „ſaxeum pectus, illę huius peccatricis lachrymæ: „ad exemplum pœnitentiæ non emolliant? Ecce peccatricem: Mariam Magdalenam appellat Gregorius. ¶ Et Mariam Marthæ ſororẽ, nomine etiam Magdalenæ celebrari, adeo receptũ eſt: vt nullam præter eam fuiſſe Magdalenam, nunc paſſim credatur. cuius rei fides: etiã ex euãgelio capi poſſe videtur. quod & vberius mox aperietur. ¶ Sed & eã a qua dominus ſeptẽ eiecit dæmonia, nomine Mariæ Magdalenæ celebrari: euãgelij teſtimonio, nulla cõtrouerſia ori-
Marcus 16 „ ri poteſt, inquit enim Marcus. Surgens autẽ ma„ne prima ſabbati: apparuit primo Mariæ Ma„gdalenæ, de qua eiecerat ſeptem dæmonia. item
Lucas 27 „ Lucas. Et mulieres aliquæ, quæ erant curatæ a

, ſpiritibus malignis & infirmitatibus: Maria quę
, vocatur Magdalene, de qua ſeptē dæmonia exi-
erãt. Ecce: quomodo & hæc, nomine Marię Ma
gdalenæ celebratur. Conſtat igitur & peccatri-
cem, & Marthæ ſororē, ac eam a qua dominus
ſeptem expulit dæmonia: nomine Mariæ Ma-
, gdalenæ celebrari. ¶ At nunc ſecundum euan-
gelij lucē: exploremus an vna eadēq; ſit, mulier
in ciuitate peccatrix, Marthę ſoror, & ea ex qua
dominus ſeptem pepulit dæmonia. Ac primū:
, Matthæi verba citemus dicentis. Cū autē IHE- Matthæus
, SVS eſſet in Bethania in domo Simonis lepro- 26
, ſi: acceſſit ad eū mulier habens alabaſtrū vnguen
, ti precioſi, & effudit ſuper caput ipſius recum-
, bentis. Per quę, certum eſt: eandē eſſe ei de qua
, Marcus ait. Et cum eſſet Bethaniæ in domo Si- Marcus
, monis leproſi, & recumberet: venit mulier habēs 14
, alabaſtrū vnguenti nardi piſticæ, precioſi, & fra-
, cto alabaſtro fudit ſuper caput eius. Nã & tem-
pus, & locus, & vnctionis modus: conueniunt.
Sed: & eandem eſſe cum ea de qua Ioannes me- Ioannes
, minit in hunc modum. IHESVS ergo ante ſex 12
, dies paſchæ venit in Bethaniã: vbi Lazarus fue-
, rat mortuus, quem ſuſcitauit IHESVS. fecerunt
, autem ei cœnã ibi: & Martha miniſtrabat. La-
, zarus vero: vnus erat ex diſcumbentibus cum eo.
, Maria ergo accepit libram vnguenti nardi piſti-
, cæ, precioſi: & vnxit pedes IHESV, & exterſit

pedes eius capillis ſuis. & domus: impleta eſt ex
odore vnguenti. Eadē quidē: ex loco, tēpore, vn-
guēti materia, & cōſequētibus. Ex loco & tēpo-
re. nā in Bethania: & paucis āte dominicā paſſio
Ioannes 12 nē diebus. Inquit enī Ioānes. Ante ſex dies venit
IHESVS ī Bethaniā. Ac biduo āte paſſionē cele
Matthæus 26 bratū eſt hoc cōuiuiū: ex Matthęo. Scitis (īquit)
quia poſt biduū paſcha fiet: & filius hominis tra
Marcus 14 detur vt crucifigatur. Necnō ex Marco. Erat aūt
(īquit) paſcha, & azyma poſt biduū. Ex vnguēti
materia. ſiquidē nardo piſtica: id eſt vera, mini-
meq; adulterina, ſed probata & electa. Ex conſe
quētibus. nā Matthæus Marcus & Ioānes ſcri-
bunt: continuo ſuper effuſione vnguenti aliquot
Matthæus 26 diſcipulorum indignatos. Matthæus quidē: hoc
pacto. Videntes autem diſcipuli, indignati ſunt:
dicentes, ad quid perditio hęc? potuit enim iſtud
Marcus 14 vænundari multo: & dari pauperibus. Marcus
autem: ſic. Erant autem quidam indigne ferētes
intra ſemetipſos: & dicētes, ad quid perditio iſta
vnguenti facta eſt? poterat enim vnguētum iſtud
vęnūdari pluſq̄ trecētis denarijs: & dari paupe-
Ioannes 12 ribus. Ioannes vero: hoc modo. Dixit ergo vnus
ex diſcipulis eius, Iudas Iſchariotis: qui erat eū
traditurus. Quare hoc vnguētum nō vænijt tre-
centis denarijs: & datū eſt pauperibus? Et apud
omnes, Matthæum, Marcum, & Ioannem: mu
lier eo facto irrepræhenſibilis, aduerſus calum-

niatores, dominū habuit defenſorē. Quibus fit vt ea quā hic Matthæus & Marcus nomine cō muni mulierē ſolū vocāt, & Ioānes proprio Ma riā: vna eadēq; ſit. Verū hāc Mariā, Marthę ſo rorē fuiſſe: idē Ioannes aperuit pauloante in ſuſcitatione Lazari, dicens. Erat autē quidā languēs: Lazarus a Bethania, de caſtello Mariæ & Marthæ ſororis eius (eius ſcilicet Marthę. nam eius id eſt αὐτῆς: fœmininum eſt) Maria autē erat: quę vnxit dominū vnguēto, & extersit pedes eius capillis ſuis, cuius frater Lazarus infirmabatur. Quin & eādē recte dici Magdalenā: ſatis inſinuat, cum dicit, de caſtello Mariæ, & Marthæ ſororis eius. nā Magdalū: caſtellū, arcē, turriq; deſignat. perindeq; ſonat Maria Magdalena: atq; Maria a caſtello ſiue a turre. Neq; hic referat: q̄ κώμην, pagū & caſtellū interpretari ſoleant. nā & nobiliſſimę illi fœminæ ſorori Marthæ, pyrgus eſſe potuit in Iudæa: a quo, q̄ ibi aut nata ſit aut educata, id ſibi cognomentū, Magdalenā cōtraxerit. Hęc ergo ſoror Marthæ: proculdubio Maria Magdalena exiſtit. Ioannes 11

4 ¶ Verū illa quoq; de qua dominus ſeptē eiecit dæmonia: Maria Magdalena apud Marcū, & Lucā, & Ioannē aperte nominatur. Sic eni Marcus. Surgēs autē mane prima ſabbati: apparuit primo Mariæ Magdalenę, de qua eiecerat ſeptem dæmonia. Sic Lucas. Et factū eſt deiceps: Marcus 16 Lucas 27

& ipſe iter faciebat per ciuitates & caſtella, prædicans & euangelizans regnum dei, et duodecim cum illo, & mulieres reliquæ quæ erant curatæ a ſpiritibus malignis & infirmitatibus, Maria quę vocatur Magdalene de qua ſeptē dæmonia exierant, & Ioanna vxor Chuzę procuratoris Herodis. Sic & Ioānes. Vna autem ſabbati, Maria Magdalene venit mane, cū adhuc tenebrę eſſent ad monumentum: & vidit lapidem ſublatum a monumēto. Et rurſum de eadem. Venit Maria Magdalene nuncians diſcipulis quia vidi dominum: & hæc dixit mihi. de eadem inquam Maria Magdalena: ex qua ſeptē eiecta ſunt dæmonia. nā ea fuit: quæ primo nunciauit. Illa (inquit Marcus) vadens: nūciauit ijs qui cum eo fuerāt, lugentibus & flentibus. & illi audientes quia viueret, & viſus eſſet ab ea: nō crediderūt.

Ioannes 20

Marcus 5

¶ Nunc autem & aliā inſuper ab hac eſſe Mariam Magdalenam: oſtendamus oportet. id quod facile fiet: ſi euāgeliorum ſeriem, quæ ſcriptura eſt ſpiritus & veritatis, diligenter conſideremus. Dicit enim Matthęus. Veſpere autē ſabbati quæ luceſcit in prima ſabbati: venit Maria Magdalene, & altera Maria, videre ſepulchrū. & ecce: terræ motus factus eſt magnus. angelus enim domini: deſcendit de cœlo. Et ſubdit. Reſpōdens autem angelus, dixit mulieribus: nolite timere vos. Scio enim: ꝙ IHESVM qui crucifixus eſt, quęritis. nō

Matthæus 28

eſt hic.ſurrexit enim:ſicut dixit. Venite:& videte
locum,vbi poſitus erat dominus. & cito euntes,
dicite diſcipulis eius,quia ſurrexit:& ecce pręce-
det vos in Galilæam.ibi eum videbitis.ecce:prę
dixi vobis. Et exierunt cito de monumēto,cum
timore & gaudio magno:currētes nunciare diſci-
pulis eius. Ecce Maria Magdalena: quę vidit ſe
pulchrum (domino iam ſuſcitato) admonita ab
angelo.& quæ credens dominum ſurrexiſſe: ter-
rita licet,gaudens tamē,currit vt nunciet diſcipu-
lis. Et de eadem:ſcribit Marcus. Et cum trāſiſſet Marcus
ſabbatum:Maria Magdalene & Maria Iacobi 16
& Salome emerunt aromata,vt venientes vnge-
rent IHESVM.& valde mane vna ſabbatorum:
veniunt ad monumentum,orto iam ſole.& dice-
bāt adinuicem: quis reuoluet nobis lapidem ab
oſtio monumēti? Et reſpicientes: viderunt reuo-
lutum lapidē.erat quippe: magnus valde.& in-
troeuntes in monumentum: viderunt iuuenē,ſe-
dentem in dextris, coopertum ſtola candida, &
obſtupuerūt. qui dixit illis: nolite expaueſcere.
IHESVM quęritis Nazarenum,crucifixū: ſurre-
xit,nō eſt hic.ecce locus: vbi poſuerunt eum.ſed
ite,dicite diſcipulis eius & Petro: quia præcedet
vos in Galilæā.ibi eum videbitis: ſicut dixit vo-
bis. At illæ exeuntes: fugerunt de monumento.
īuaſerat eni eas tremor & pauor: & nemini quic-
quā dixerunt. Ecce ſimiliter Maria Magdalena

de qua ſupra factus eſt ſermo. Et quod adiecit
Marcus 16 Marcus (Inuaſerat eni eas tremor & pauor: &
nemini quicq̄ dixerunt) intellige: nihil reſpōde-
runt angelo, nec tunc inter ſe quicq̄ locutę ſunt,
non autē poſtea, ſedato timore. nam dixerūt di-
Lucas 24 ſcipulis: vt Matthæus teſtatur, & ſubinde Lucas
dicens. Vna autem ſabbati valde diluculo: vene-
runt ad monumentum, portantes quæ paraue-
rant aromata. & inuenerunt lapidem reuolutum
a monumento: & ingreſſę, non inuenerūt corpus
domini IHESV. & factum eſt dum mente cōſter-
natæ eſſent de iſto: ecce duo viri ſteterūt ſecus il-
las in veſte fulgenti. cum timerent autem, & de-
clinarēt vultum in terrā: dixerūt ad illas. Quid
quęritis viuētem cū mortuis? non eſt hic: ſed ſur-
rexit. Et ſubdit. Et egreſſæ a monumento: nun-
ciauerūt hæc omnia illis vndecim, & cęteris om-
nibus. erat autem Maria Magdalene, & Ioāna,
& Maria Iacobi, & cæteræ quæ cū eis erāt: quæ
dicebant ad apoſtolos hæc. Nec ſolū nunciaue-
Matthæus 28 runt apoſtolis: ſed & ex Matthęo, domini occur-
rentis eis in via, ſacros amplexatæ ſunt pedes, ſic
de eiſdem inquiente. Et exierunt cito de monu-
mento, cum timore & gaudio magno: currentes
nunciare diſcipulis eius. & ecce: IHESVS occur-
rit illis, dicens. Auete. illæ vero acceſſerunt: & te-
nuerūt pedes eius, & adorauerūt eū. tūc ait illis
IHESVS. nolite timere. ite: nūciate fratribus meis

vt eāt in Galilææ̃.ibi me videbūt. ¶ Neq; quicq̃ obturbet, q̃ Lucas ponit duos āgelos, Matthæ-us autem & Marcus vnius mētionem faciunt: cū vnus, multitudinem nō excludat. Nam & vnus erat qui eas allocutus eſt: & qui incomitatus ad tantum ſacramētum nunciandum minime vene-rat. Verum Matthæus & Marcus, de loquente ſolum meminerunt: Lucas autem & Ioannes, de loquente pariter atq; comitante. Et cum ait Lu-cas dixerunt, & Ioannes dicunt: nolunt vtrunq; ſimul locutum, & alterutrū alterius interturbaſſe ſermonem, aut alterum poſtea eundem reſum-pſiſſe. ſed deſignāt ipſos ad id myſterij, diuina le-gatione miſſos. Nam cum principis cuiuſpiam legatorū vnus, non quidē incomitatus, ſed ſolus locutus ſit: dicere ſolent, dixerūt legati prīcipis. Pari modo: & cum, ſcandēte domino in cœlum, ſcribitur (Cumq; intuerentur in cœlum euntem illum: ecce duo viri aſtiterunt iuxta illos in veſti-bus albis, qui & dixerunt. Viri Galilęi: quid ſta-tis aſpicientes in cœlum? hic IHESVS qui aſſum-ptus eſt a vobis in cœlū: ſic veniet, quēadmodū vidiſtis eum euntē in cœlū) vnus, vicem duorū loquendo impleuiſſe intelligatur. Hæc igitur quæ ſupra allata ſunt, de ea quæ comitata inui-ſit ſepulchrum: de vna eademq; Maria Magda-lena dicūtur. ¶ Sed age & aliā eſſe Mariā Ma-gdalenam ab illa a qua ſeptem eiecta ſunt dęmo

Acta 1

nia: euangelij teſtimonio, cui ſenſum hominis quiſquis is ſit, prçferre, nefas & impiũ, nunc mõſtremus. Nam Marcus vbi de pauloante dicta Maria Magdalena mentionem fecit, cõtinuo de altera Maria Magdalena ſubnectit ſermonem, cui ad diſcretionẽ prioris, adijcere videtur, de qua dominus ſeptem eiecerat dæmonia, quaſi dicat non de illa Maria Magdalena priore, ſed de ea Maria Magdalena a qua dominus ſeptem eiecerat dæmonia. Eius verba ſunt hæc. Surgens au-

Marcus 16 tem IHESVS mane prima ſabbati: apparuit primo Mariæ Magdalenæ de qua eiecerat ſeptem dæmonia. illa vadens: nunciauit ijs qui cum eo fuerant, lugentibus & flentibus. & illi audientes quia viueret, & viſus eſſet ab ea: non crediderũt.

Ioannes 20 Et de hac ipſa: dicit Ioannes. Vna autem ſabbati, Maria Magdalene venit mane cum adhuc tenebrę eſſent, ad monumentum: & vidit lapidem ſublatum a monumento. Subditq;. Maria autẽ: ſtabat ad monumentum, foris plorãs. dum ergo fleret: inclinauit ſe, & proſpexit in monumentũ, & vidit duos angelos ſedentes, vnum ad caput, & vnũ ad pedes, vbi poſitum fuerat corpus IHESV. dicunt ei: illi. mulier: quid ploras? Dicit eis. Quia tulerũt dominum meum: & neſcio vbi poſuerunt eum. Hæc cum dixiſſet: conuerſa eſt retrorſum, & vidit IHESVM ſtantem, & non ſciebat quia IHESVS eſt. Dicit ei IHESVS. Mulier:

quid ploras? quē quęris? Illa exiſtimās q̄a orto-
lanus eſſet: dicit ei. Domine: ſi tu ſuſtuliſti eū, di-
cito mihi vbi poſuiſti eū, & ego eū tollā. Dicit ei
IHESVS. Maria. Cōuerſa illa: dicit ei. Raboni,
quod dicitur magiſter. Dicit ei: IHESVS. noli me
tangere. Ecce hęc Maria Magdalena, ſola erat:
altera Maria Magdalena, multis comitata. nā ſi
hęc ſola nō fuiſſet: & alijs quoq; dominus ſimul
apparuiſſet, aut certe apparitio ea, illas minime
latuiſſet. at primo huic dominum apparuiſſe: ſa-
cra narrat hiſtoria. Altera: cū ſuis territa fugit.
Hæc: minime. Huic: dominus apparuit in orto
iuxta ſepulchrū. Alteri & comitibus eius: in via,
dū irēt ad diſcipulos. Illa comiteſq; eius cū erāt
apud ſepulchrum, nimio metu aſtrictæ: nemini
quicq̄ dixerunt. Hæc: & angelos, & dominū vi-
tę alloquitur. Altera & comites (vt ex Matthęo
viſum eſt) tangūt, tenētq; ſacros domini pedes.
Hæc: ex Ioanne, dominū tāgere prohibetur. &
quid etiam tangere: niſi certe ſacros eius pedes?
Certum eſt igitur aliam eſſe Mariam Magda-
lenam quę comitata venit, cui dominus ad ſepul
chrū nō apparuit, quæ nihil auſa eſt loqui, quę
territa fugit, quæ primum in via dominum vidit
& pedes eius tenuit, quæ cū ſocijs nunciauit di-
ſcipulis: ab ea Maria Magdalena quæ ſola ad
ſepulchrū venit, cui primo dominus iuxta ſepul-
chrum apparuit, quæ audenter inibi locuta eſt,

quæ neq; territa fugit, neq; dominũ vitæ in via,
ſed in orto vidit, & nequaquã eius pedes tenu-
it. ¶ Et ne ſolus ſententiæ huius aſſertor videar 6
eſſe: accedat idem ſentiens ſacer Ambroſius,
ſic in Lucam de reſurrectione domini ſcribens.
Ambroſius Neſcit vna Maria Magdalene, ſecundũ Ioan-
nẽ: ſcit altera Maria Magdalene, ſecundũ Mat-
thæum. nam eadem: ante ſcire, & poſtea neſcire
nõ potuit. Ergo ſi plures Mariæ: plures fortaſſe
Magdalenę. cum illud, perſonæ nomen ſit: hoc,
locorum. Deniq;: alterã eſſe cognoſce. Illa: ad-
mittitur pedes domini tenere, tãgere dominum.
iſta: prohibetur. Illa: angelum videre meruit.
hæc: primo cum venit, neminem vidit. Illa: diſci
pulis dominum reſurrexiſſe nunciauit. iſta: ra-
ptũ eſſe ſignificat. Illa: gaudet. hæc: plorat. Illi:
in gloria ſua iã CHRISTVS occurrit. hęc: adhuc
mortuum quærit. Illa: dominum vidit & agno-
uit. hęc: nõ potuit agnoſcere cũ videret. Illa: fi-
deli adorabat ſpiritu. hęc: dubio mœſtificabatur
affectu. Hactenus, ſacer Ambroſius. Vides igi-
tur: tam ex ſententia aliorum q̃ ex ipſo euange-
lio ſumptũ, diuerſitatis inter hanc & illam irre-
fragabile teſtimonium: alioqui ſi tantum vnam
eſſe ſentias, vt & Iulianus apoſtata, Porphyri-
us, & alia aduerſantiũ euãgelio inſana turba vo-
luiſſent: difficile effugias euãgeliorũ diaphoniã,
q̃ profecto, nulla eſſe poteſt. Quare ſi duæ ſint,

vt reuera ſunt: ęquum fuerit, vnam Mariam Magdalenam ſororem eſſe Marthæ, & alteram Mariam Magdalenam eam a qua dominus ſeptem
7 eiecit dæmonia. ¶ Cæterum Mariam Marthæ ſororem non fuiſſe mulierē illam in ciuitate Peccatricem quæ ad pedes IHESV ſuorum veniam peccatorum obtinuit: maiores noſtri (mea quidem ſentētia) rectiſſime ſenſere. Neqꝫ ego ſolus nobilē illā, natalibuſqꝫ illuſtrē Marthę ſororē, ab hac iniuria vendico, ꝙ ſordida fuerit in ciuitate Peccatrix: ſed & a primitiua eccleſia ſic creditū puto. nam & hanc, venerandam, ſanctam, & inculpatam fuiſſe, talemqꝫ ſemper habitam, & nequaquā publicam in ciuitate Peccatricem: ſcribit Origenes, Omilia prima ſuper Canticum canticorum, ſic dicens. In euangelio quoqꝫ Origenes
mulier accipiens alabaſtrum vnguenti nardi piſticæ, precioſi: caput IHESV pedeſqꝫ perfudit. obſerua (inquit) quæ de duabus ſuper caput effuderit ſaluatoris. ſiq̃dē Peccatrix, ſuper pedes: & ea quæ dicitur non fuiſſe Peccatrix, ſuper caput eius fudiſſe monſtratur. Item ſecunda Omilia, haud ita procul ab initio: idem ſic ſcribit. Nardus mea: dedit odorem ſuū. Loquitur euāgeliū, quia venit mulier habens alabaſtrum vnguēti nardi piſticæ, precioſi: non illa Peccatrix: ſed ſancta, de qua nunc mihi ſermo. Scio quippe Lucā, de Peccatrice: Matthęū vero & Ioannē &

• Marcum, non de Peccatrice dixiſſe. Venit er=
• go: non Peccatrix illa, ſed ſancta, cuius nomen
• quoq; Ioannes inſeruit. Maria quippe erat ha=
• bens alabaſtrum vnguenti nardi piſticæ, precio=
• ſi: & effudit ſuper caput IHESV. Hactenus Ori
genes. At certum iam eſt, eam quæ ex Matthęo
& Marco effudit vnguentum ſuper caput IHE=
SV, & ex Ioanne etiam ſuper pedes eius, in do=
mo Simonis leproſi: fuiſſe Mariam Magdale=
nam ſororem Marthæ. Ergo Maria Marthæ
ſoror: non erat illa in ciuitate Peccatrix. ¶ Cui
etiã ſententiæ, Chryſoſtomus acclamat: ſororẽ
Marthæ ſanctam fuiſſe aſſerens, ſuper id Ioan=
nis. Erat quidam languens Lazarus a Betha=
nia de caſtello Mariæ, & Marthæ ſororis eius.
Maria autem erat: quæ vnxit dominum vnguen
Chryſoſtomus • to. Maria quæ vnxit dominum vnguento: hoc
• in loco (inquit) nonnulli dubitarunt, cur CHRI=
• STVS id toleraſſet. Ad quod id primum intel=
• ligendum: non fuiſſe hanc, Peccatricem illam de
• qua apud Lucã ſcribitur, ſed aliã. Illa: meretrix
• & infamis erat. Hæc: honeſta & ſtudioſa. quip=
• pe quæ CHRISTVM hoſpitio accipere curabat:
• eumq; cum ſorore diligebat. Hæc Chryſoſto=
mus. ¶ Conſimilem habet Hieronymus ſen=
• tentiam: id Matthæi, Acceſſit ad eum mulier
• habens alabaſtrum vnguenti precioſi: & effu=
• dit ſuper caput ipſius recumbentis, exponens.

Nemo putet (inquit) eãdem eſſe: quę ſuper caput effudit vnguentum, & quę ſuper pedes. hæc enim: & lachrymis lauat & crine tergit, & manifeſte meretrix appellatur. de illa autem: nihil tale ſcriptum eſt. Hæc Hieronymus. Perſpicuũ igitur eſt, ex ſacrorum doctorum ſententia: Mariam Magdalenã Marthæ ſororẽ, & Peccatricẽ illã, non vnã eandemq́ʒ, ſed alteram & alteram eſſe. ¶ Quod etiam: ex euangelio facile intelligi poteſt. nam vbi Lucas cap. ſeptimo de peccatrice dixit, Et ecce mulier q̃ erat in ciuitate peccatrix: vt cognouit ꝙ IHESVS accubuit in domo phariſæi, attulit alabaſtrũ vnguẽti. & ſtãs retro ſecus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes eius, & vnguento vngebat: ſubinde cap. decimo, de ſorore Marthæ dicit. Factũ eſt autẽ dum irẽt: & ipſe intrauit in quoddã caſtellũ, & mulier quædam Martha nomine excepit illum: in domum ſuam. & huic erat ſoror nomine Maria: quæ etiam ſedens ſecus pedes domini, audiebat verbum illius. Vides ne quomodo tanq̃ non de priore loquens, adiecit: & huic erat ſoror nomine Maria? nã ſi fuiſſet mulier illa peccatrix: memor priorum, inſinuare poterat eam ipſam fuiſſe, & q̃ vnxerat pedes domini. At nihil tale fecit: ſed vt de prorſus alia loquutus eſt. Noſſe autẽ oportet, caſtellũ hoc: Magdalõ illud fuiſſe, vnde Ma

Hieronymus

Lucas 7

Lucas 10

ria ſoror Marthæ, ad differentiam aliarum, Ma
gdalenę cognomentum ſortita eſt. Plures enim
illa tēpeſtate erant: quę nomine, Maria dicebā=
tur. Ac eo quidem inſignius atq; iuſtius dici po=
terat Magdalena: ꝙ etiā domina eſſet loci, vn=
de nomenclaturam ſibi vendicauit. id quod teſta
Ioannes • ri videtur Ioannes: cum ait. Erat autem quidā
11 • languens Lazarus a Bethania: de caſtello Ma=
• rię, & Marthę ſororis eius. vbi iſinuat: dominiū
Marię et Marthę, fuiſſe Bethaniam, id eſt caſtel
lū in quo dominus a Martha et ſorore eius, ho=
norifico ſuſceptus eſt hoſpitio. Et vt exactius in=
telligas, eas præclaræ, honorificæq; famæ fuiſſe:
Ioannes • audi Ioannem ſic ſcribētem. Erat autem Betha=
11 • nia iuxta Hieroſolymam, quaſi ſtadijs quinde=
• cim. multi autem ex Iudæis venerāt ad Marthā
• et Mariam: vt conſolarentur eas de fratre ſuo.
Et rurſum, de Maria, quę admonēte pia ſorore
Martha, ſurrexit vt veniret ad mundi redēpto=
• rē. Iudæi ergo qui erāt in domo, & cōſolabātur
• eam: cum vidiſſent Mariam quia cito ſurrexit
• et exijt, ſecuti ſunt eam, dicentes, quia vadit ad
• monumentum, vt ploret ibi. Hæc Ioannes de
Maria & Martha nequaquam dixiſſet: niſi in=
ſignis & inculpati nominis fuiſſent, neq; tā mul=
ti veniſſent, neq; ei quæ notata fuiſſet tam dili=
genter aſſurrexiſſent, tam honorifice aſtitiſſent,
tam officioſe comites ſeſe pręſtitiſſent. Qui ergo

euangelij energiam non ignorat: minime ſuſpi-
cari debet Mariam Magdalenam Marthæ ſoro
rem, aliquando fuiſſe illam in ciuitate peccatri-
cem, & famoſæ notæ mulierē. Non igitur eadē
erit: mulier illa in ciuitate peccatrix, & Maria
9 Magdalena Marthæ ſoror. ¶Sed & nunc diſ-
cutiamus oportet: an ne forte mulier illa in ciui-
tate peccatrix, ſit ea Maria Magdalena de qua
dominus ſeptem eiecit dæmonia. quandoqui-
dem Mariam Magdalenam Marthæ ſororem:
neq; hanc olim dæmoniacam, neq; illam pecca-
tricem fuiſſe, iam oſtenſum eſt. Quamq̃ ſat ſcio,
continuo manifeſtum eſſe iiſce qui nonnihil ha-
bent iudicij, atq; probe ſentiunt: publicam illam
peccatricem non fuiſſe Mariam eam a qua,
CHRISTI virtute, ſeptē deturbata ſunt dęmonia.
Nam perridiculum fuerit: ſi quis dicat mulierē
dæmoniaco furore percitam, terrificam, & cuili-
bet ſpectanti horrificam, etiam ſi vno ſolo poſſi-
deatur dæmonio, quanto magis ſi ſeptem, eſſe
publicā in ciuitate peccatricē. Quis eni tā perdi-
te mulieroſus eſt, qui cū ea quę vel vno cruciatur
dæmonio, cōgredi vellet? Pręterea, eſt ne id dæ-
moniacę argumētū: afferre alabaſtrū, lachryma
ri, oſculari pedes, agnoſcere peccata, pœnitere,
amare toto corde monita ęternę vitę prębētem?
Nūq̃ certe de dęmoniacis q̃diu eſſent eiuſmodi:
talia, aut prædicata, aut audita fuere. quæ tamē

Lucas 7 de hac peccatrice legũtur. Stans (inquit Lucas) retro, ſecus pedes eius: lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes eius, & vnguento vngebat. Et rurſus. Dimiſſa ſunt ei peccata multa: quoniam dilexit multũ. Et cũ idem de hac, cap. ſeptimo locutus eſſet: mox cap. octauo de alia quę fuerat dæmonijs obſeſſa, vt de altera, hunc in modũ

Lucas 8 meminit. Et factum eſt deinceps: & ipſe iter faciebat per ciuitates & caſtella, prædicans & euãgelizãs regnũ dei, & duodecim cũ illo, & mulieres aliquę quę erãt curatę a ſpiritibus malignis & infirmitatibus, Maria quæ vocatur Magdalene de qua ſeptem dæmonia exierant, & Ioanna vxor Chuzæ procuratoris Herodis, & Suſanna, & aliæ multę, quę miniſtrabant ei de facultatibus ſuis. Vides ne ergo hanc curatam a malignis ſpiritibus: illi vero peccata dimiſſa? quandoquidem exagitari dæmonio: morbus eſt, non peccatum. Et proinde de hac & socijs

Lucas 8 eius ait Lucas. Quę erãt curatę a ſpiritibus ma-

7 lignis & infirmitatibus. de illa vero. Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multũ. Nomẽ huius poſuit: illius vero, Peccatricis inquã, ſuppreſſit. & hoc, vt mea fert opinio, ne ei apud poſteros ſub ſuo nomine, illa inureretur infamia. ¶ At iquies. poteſt dominus eidẽ pec- 10

cata cõdonaſſe: & malignos ſpiritus abieciſſe.

Certe omnia poteſt dominus: quę & ego quidem credo ab hac Maria Magdalena, et ſpiritus malignos abieciſſe, & ei peccata, ſi quæ habuit, dimiſiſſe. ab hac inquã: quã ſatis conſtat non modo ex contextu euangelij Lucæ fuiſſe Galilæam, ſed etiã ex Matthęi dicentis. Erant Matthæus 27
autem ibi mulieres multæ a longe, quæ ſecutæ erant IHESVM a Galilæa, miniſtrantes ei. inter quas: erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi. De quibus etiã Marcus ait. Et cũ eſſet ĩ Ga Marcus 16
lilæa: ſequebantur eum, & miniſtrabant ei. Sed & dominum in Galilæa multos a ſpiritibus immundis liberaſſe cũ eſſet in domo Petri, quę quidẽ erat in Bethſaida: teſtatur Matthæus. Veſpere autem (inquit) facto: obtulerunt ei Matthæus 8
multos dæmonia habentes, & eijciebat ſpiritus verbo. & omnes male habẽtes curauit: vt adimpleretur quod dictum eſt per Eſaiam prophetam dicẽtem. Ipſe infirmitates noſtras accepit: & ęgrotationes noſtras portauit. Et quod eius rei fidẽ adauget: haud procul a Bethſaida, ad oram maris Tyberiadis, Magdalõ ſitum eſt, vnde et hanc quę a dęmonijs curata fuit, dictã Magdalenã, putare haud ſine ratione quiſpiã poſſit. Hoc autẽ vel ex Chorographijs, cuiuis inquirere volẽti: facillime patet. Hanc igitur fuiſſe Galilęam: dubium nõ eſt. Vnde rurſum apertius conſtat: non fuiſſe, eam Mariam quæ

erat ſoror Marthæ.nā Lazarus,Maria et Mar
tha ſorores eius,ex Iudęa erant,nō ex Galilęa.
Quod vel aperte Ioānes inſinuat: cum de do-
mino volēti venire ad Lazari ſuſcitationē,dicit.
Ioannes 11 „ Dicebat enī diſcipulis ſuis.Eamus in Iudæam
„ iterum.Dicunt ei,diſcipuli. Rabi,nunc quęre-
„ bant te Iudæi lapidare: et iterum vadis illuc?
„ Et rurſus.Venit IHESVS: et inuenit eum,qua-
„ tuor dies iam in monumento habentē:erat au-
„ tem Bethania iuxta Hieroſolymam:quaſi ſta-
„ diis quindeci.Hæc itaq; Maria Magdalena id
eſt ſoror Marthę: ex Iudęa erat, non ex Gali-
lęa.atq; ab altero Magdalo: Magdalenę nomē
accepit. Prętere in reditu e Samaria: Marthā
dominum in domum ſuam hoſpitio ſuſcepiſſe,
oſtendit Lucas. Samaria autem: Galilęam &
Iudęā interiacet. id quod ex Topographis fa-
cile agnoſces.Vnde fit vt caſtellum Marię Ma
gdalenę: non ex parte Galilęæ,ſed Iudęæ ſit.
Lucas 10 „ Nā & Lucas,ad hūc ſcribit modū.Miſit nūci-
„ os ante cōſpectum ſuū: & euntes intrauerūt in
„ ciuitatem Samaritanorū,vt pararent illi. & nō
„ receperunt eum: quia facies eius erat euntis in
„ Hieruſalē. Et poſtea addit. Et abierūt in aliud
„ caſtellum.Mox infra ſubiungit. Factū eſt autē
„ dum irent:& ipſe intrauit in quoddam caſtellū.
„ et mulier quędam Martha nomine:excepit illū
„ in domū ſuam.et huic erat ſoror: nomine Ma-

ría. Quod ſi diligenter attendas: caſtellum il-
lud ex Ioanne, erat Bethania, quæ eiuſdem te-
ſtimonio quindecim ferme ſtadijs diſtat ab Hie-
roſolymis. Nā ſic Ioannes loquitur de Martha. Ioannes 11
Et cum hæc dixiſſet: abijt, & vocauit Mariā ſo-
rorē ſuam ſilentio, dicens. Magiſter adeſt: & vo-
cat te. Illa vt audiuit: ſurrexit cito, & venit ad eū.
Nōdum enī venerat IHESVS in caſtellū: ſed erat
adhuc in illo loco, vbi occurrerat ei Martha. Ec-
ce caſtellum Mariæ et Marthæ, Bethania: vbi
& mortuus erat Lazarus. Quare & Maria, &
Martha, & Lazarus: Iudæi, non Galilęi erant.
11 ¶ Sed ad eam quę non Iudęa, ſed Galilæa erat:
reuertamur. Eſto igitur illa Maria Magdalena
Galilæa, & a ſpiritibus immundis ſanata ſit, &
ſimul illi peccata, ſi quę habuit, dimiſſa ſint: nul
lo tamen modo iuſte fiet, vt fuerit illa in ciuitate
publica inſigniſq; peccatrix, quę ad pedes IHE-
SV, qui ſumme miſericors eſt, peccatorum veni-
am obtinuit. Nam aut ei ante quā obſeſſa eſſet:
dimiſſa ſunt, id quod: nullo pacto veriſimile eſt,
cum tunc ſanctificatum vas Chriſti facta ſit: nō
Belial. Chriſtum amās plurimum: non Belial,
ſed ipſum fallaciaſq; eius exoſa quibus ante cor-
ruerat, & eam etiam: dominus remiſerit in pace.
Sed quomodo in pace ouis remitteretur: quæ
in fauces luporum incideret? Id igitur ſentire:
perabſurdum eſt. Aut poſt, atqui minus veriſi-

mile eſt eam poſtea quã curata fuit a ſpiritibus immundis publicã illam peccatricẽ fuiſſe. Qui enim fieri potuiſſet vt nõ timuiſſet: per peccatum in tam horrẽdas fauces incidere, quas iam tanq̃ ouis ab ore ſęuientium luporũ excuſſa, miſericordia ſaluatoris in terra regnantis, euaſerat? Q; ſi etiam ipſa non horruiſſet peccare: horuiſſent tamen vniuerſi, qui dæmoniacam prius fuiſſe intellexiſſent, cum ea peccare velle. Ad hęc paſtor ille bonus, imo ſuperbonus: nõ eã ſolũ eripuerat, ſed et ab õni vulnere liberarat. Nequaq̃ certe ita derelicta a domino fuit: vt ſanata/deterius poſtea ęgrotaret imemor omnis ſuſcepti beneficij. immo: quoad potuit, referendæ gratiæ (referre enĩ: pro dignitate nemo poteſt) ſtuduit. Et proinde iuxta euãgelium, vitæ ſequebatur auctorẽ: et de facultatibus ſuis miniſtrabat ei, qui prouidet omni creaturæ. Præterea cur quæ facultates tantas habebat, vt etiam domino & diſcipulis miniſtrare poſſet: ad ſtipem male ac perdite emerẽdã, meretricata fuiſſet? Nõ igitur hęc Maria Magdalene: Galilęa publica illa fuit in ciuitate peccatrix. Et tanto minus illa nobiliſſima Marthę ſoror Maria: q̃ turres, pagos, & caſtella habebat. ❡Tres ergo ſunt: Mulier illa oli famoſa in ciuitate peccatrix, ſed miſericordia ſaluatoris nunc ſancta, & Maria Magdalena ſoror Marthę, & Maria Magdalena a qua dominus 12

ſeptē eiecit dæmonia. Peccatricis nomen: ex euāgelio, & ſcriptoribus, ignoratur. Nec id ab re factum eſt. nemo enim ſanæ mentis, nomen quod Euāgeliſta ad propriam modeſtiam, & ad peccatricis obtegendam verecundiam ſuppreſſit: diſquirere debeat. Et a quo item noſci potuit: niſi prodente Euangeliſta? Sororis Marthæ cognoſcitur nomen: & ex euangelio, & ex auctoribus. eſt enim Maria, & a dominio cognomentū, Magdalena. Et liberatæ a dæmonijs: nomen ſimiliter Maria, & a loco cognomētū Magdalena. Porro Peccatrix: ex euangelij contextu, conijcitur fuiſſe ex Galilæa. Et ſimiliter, Magdalena illa quæ a ſpiritibus immundis liberata fuit. At Maria Marthæ ſoror: ex Iudæa. Sed age nunc ex ijs quæ de his in euangelijs dicta ſunt, epilogum colligamus: vt quaſi ad manum habeatur, quid cuiq; tribui debeat, & de qua earum, quodq; euangelij dictū intelligēdum ſit, a Matthæo exordientes.

13 • ¶MATTHAEVS. Cū autē eſſet IHESVS in do- E Matthæus
• mo Simonis leproſi: acceſſit ad eum mulier ha- P 26 a
• bens alabaſtrum vnguenti precioſi, & effudit ſu- I 27 f
• per caput ipſius recūbētis. Hoc: de Maria Ma- L 27 g
gdalena ſorore Marthæ, dictū eſt. ¶Et rurſus. O 28 a
• Erant autē ibi mulieres multę, quę ſequutæ erāt G
• IHESVM a Galilæa, miniſtrātes: inter quas erat V
• Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Ioſeph S

mater, & mater filiorũ Zebedæi. Hoc: de Maria Magdalena, quæ fuit a ſpiritibus immundis liberata. ¶Item. Et accepto corpore: Ioſeph inuoluit illud in ſindone munda, & poſuit illud in monumẽto ſuo nouo quod exciderat in petra. & aduoluit ſaxum magnum ad oſtium monumenti: & abijt. Erant autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria: ſedentes cõtra ſepulchrũ. Hoc de Maria Magdalena Marthæ ſorore: cũ abſolute dicatur, apte intelligi poteſt. quamquã parum refert: de hac, an de illa quæ Galilæa fuit, intelligatur. ¶Item. Veſpere autem ſabbati quæ luceſcit in prima ſabbati: venit Maria Magdalene, & altera Maria, videre ſepulchrum. & ecce: terrę motus factus eſt magnus. angelus enim domini, deſcendit de cœlo: & accedens reuoluit lapidem, & ſedebat ſuper eum. Et ſubditur. Reſpondens autẽ angelus: dixit mulieribus. Nolite timere: vos. ſcio enĩ ꝙ IHESVM qui crucifixus eſt, quæritis: nõ eſt hic. ſurrexit enim ſicut dixit. venite: & videte locũ vbi poſitus erat dominus. & cito eũtes: dicite diſcipulis eius, quia ſurrexit, & ecce præcedet vos in Galilæam. ibi eũ videbitis. ecce: prædixi vobis. Hoc: de Maria Magdalena ſorore Marthæ, dictum eſt.

¶Sed forte tibi ſcrupus obrepet: videbiturq; potius de ea q̃ erat e Galilęa ĩtelligi debere, pręſertim cum hic dicatur, Ecce præcedet vos in Ga-

liſęã. ❡ At noſſe oportet: id. Pręcedet vos in Ga
lilæã, nõ de mulieribus, ſed de diſcipulis dici. In
quit enim angelus. Cito euntes: dicite diſcipulis
eius quia ſurrexit. & ecce: præcedet vos (vos in=
quã diſcipulos) in Galilæam. ibi eum videbitis.
vos ſcilicet diſcipuli. Nam dominus, vt ex Mar=
co habetur, diſcipulis, non mulieribus, id polli=
citus fuerat. ſic enĩ apud Marcũ dominus loqui=
tur diſcipulis. Omnes ſcandalizabimini in iſta Marcus
nocte: quia ſcriptum eſt. Percutiam paſtorem: 14
& diſpergentur oues gregis. ſed poſtea quã ſur=
rexero: præcedam vos in Galilæam. Id igitur:
angelus mandabat mulieribus, diſcipulis nun=
ciandũ. Quod & adhuc apertius: ex verbis eiuſ=
dem domini cognoſcitur, euntibus occurrentis
ac dicentis. Nolite timere. ite: nunciate fratri= Matthæus
bus meis, vt eant in Galilæam. ibi me videbũt. 28
Et rurſus: in calce euangelij Matthęi. Vndecim
autem diſcipuli abierunt in Galilæam, in mon=
tem vbi conſtituerat eis dominus: & videntes eũ
adorauerũt eũ. Palam itaq; eſt: hoc, argumento
eſſe non poſſe, ꝙ illud de Maria Magdalena,
quæ erat ex Galilæa, dictum ſit.

MARCVS. Et cum eſſet Bethanię, in domo Si= Marcus
monis leproſi, & recũberet: venit mulier habens 14 a
alabaſtrũ vnguenti nardi piſticę, precioſi. & fra= 15 d
cto alabaſtro: effudit ſuper caput eius. Hoc: de 15 d
Maria Magdalena ſorore Marthę. ❡ Itẽ. Erãt 16 a
16 c

autem mulieres de longe aſpicientes: inter quas
erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi mino
ris, & Ioſeph mater, & Salome. & cum eſſet in
Galilæa: ſequebãtur eum, & miniſtrabant ei.
Hoc: de Maria Magdalena a Galilęa. ¶Itẽ.
Maria autem Magdalene, & Maria Ioſeph:
aſpiciebant, vbi ponerent. De vtrauis intelliga-
tur: nihil parit diſſonantiæ. ¶Item. Et cum trãſ
iſſet ſabbatũ: Maria Magdalene, & Maria Ia-
cobi, & Salome, emerunt aromata, vt venientes
vngerent IHESVM. & valde mane vna ſabbato-
rum: veniunt ad monumentum, orto iam ſole,
& quæ ſequuntur. Dicta: de Maria Magdale-
na ſorore Marthæ. ¶Itẽ. Surgẽs IHESVS ma-
ne prima ſabbati: apparuit primo Mariæ Ma-
gdalenæ, de qua eiecerat ſeptẽ dæmonia. Hoc:
de Maria Magdalena a Galilæa.
Lucas LVCAS. Et ecce mulier quæ erat in ciuitate Pec-
7 f catrix: vt cognouit ꝙ IHESVS accubuit in domo
8 a pharisæi, attulit alabaſtrũ vnguenti. & ſtans re-
10 g
14 a tro, ſecus pedes eius: lachrymis cœpit rigare pe-
des eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſcu-
labatur pedes eius, & vnguento vngebat. Hoc:
aperte dictũ eſt de famoſa illa, & peccatrice in
ciuitate muliere, cuius nomẽ (vt dictũ eſt) igno-
ratur. ¶Itẽ. Et factũ eſt deinceps: & ipſe iter fa-
ciebat per ciuitates & caſtella, prædicãs & euã-
gelizans regnũ dei. & duodecim cum illo: & mu

lieres aliquæ quæ erant curatę a ſpiritibus mali-
gnis, Maria quæ vocatur Magdalene de qua ſe-
ptem dæmonia exierant. Hoc: de Maria Ma-
gdalena a Galilæa. ¶ Item. Factum eſt autem
dum irent: & ipſe intrauit in quoddam caſtellũ.
& mulier quædam Martha nomine: excepit il-
lum in domum ſuam. & huic erat ſoror: nomine
Maria. Hoc aperte de Maria Magdalena ſoro-
re Marthæ. Et hoc inſuper: quod ſequitur. Ma-
ria optimam partem elegit: quæ non auferetur
ab ea. ¶ Item. Erat autem Maria Magdalene,
& Ioanna, & Maria Iacobi, & cæteræ quæ cum
eis erant: quæ dicebant ad apoſtolos hæc, & viſa
ſunt ante illos, ſicut deliramẽta, verba iſta. Hoc:
de Maria Magdalena ſorore Marthæ. Neq; il-
lud compugnat: ꝗ erat in ſocietate Galilęarum
ſibi notarum. ſe enim mutuo: & agnoſcebãt, &
amabant.

¶ IOANNES. Erat quidam languens Lazarus a Ioannes
Bethania: de caſtello Mariæ & Marthæ ſororis 11 a
eius. Maria autem erat quæ vnxit dominum vn- 12 a 19 e
guento: & exterſit pedes eius capillis ſuis. cuius 20 a
frater Lazarus: infirmabatur. Hæc, & reliqua 20 c
quæ cap. vndecimo Ioãnes de Maria narrat: de
Maria Magdalena ſorore Marthæ manifeſte di
cta ſunt. ¶ Item. Maria ergo accepit libram vn-
guenti nardi piſtice, precioſi: & vnxit pedes IHE-
SV. & exterſit pedes eius: capillis ſuis. & domus

impleta eſt ex odore vnguenti. Hoc: de Maria Magdalena Marthæ ſorore, non de Peccatrice. ¶ Item. Stabant autẽ iuxta crucem IHESV: mater eius, & ſoror matris eius Maria cleophæ, & Maria Magdalene. Hoc: de ſorore Marthæ dici, cõſentaneum. illuſtris enim et ſancta erat, dilectrix IHESV & virginis matris, matris inq̃ eius qui & pauloante fratrẽ ſuũ Lazarũ ſuſcitauerat. Qui & ex Marco: aliæ mulieres, & Maria Magdalena a Galilæa, aſpiciebãt a longe, neq; erãt cum Maria matre IHESV iuxta crucem. & tunc quidem iuxta crucem: cum ad hoc verbum filij ſui, Mulier ecce filius tuus, ſuam ipſius animam doloris pertranſiuit gladius. ¶ Item. Vna autẽ ſabbati, venit Maria Magdalene, cum adhuc tenebræ eſſent ad monumẽtum: & vidit lapidem ſublatum a monumento. cucurrit ergo ad Simonem Petrum, et alium diſcipulum quem amabat IHESVS: & dicit illis, tulerunt dominũ de monumento: & neſcio vbi poſuerunt eum. Hoc: de Maria Magdalena a Galilæa. ¶ Et rurſus. Maria autem: ſtabat ad monumẽtum, foris plorãs, & reliqua quę ſequuntur. De eadem Maria Magdalena. Hactenus ex euãgelio epilogus. ¶ Sed hic forſitan inſurgent: qui difficile acquieſcũt vero, & id ex quibuſdam vulgo receptis, volentq; vnam eandemq; eſſe illam natura (vt autumo) vere modeſtam ac verecũdam, ſed neceſſitate po-

tius quā voluntate aut voluptate Peccatricem, & illam illuſtrem Mariam ſororem Marthæ, & diuitem illam boniſq; affluentem Mariam Magdalenam a Galilæa, ouem quidem duriſſimis vnguibus rugientis leonis diſcerptam, & minime laſciuiētem.quæ enim ouis faucibus lupi arctiſſime preſſa: laſciuit vnq̄? Atq; imprimis adducent: cōmunē totius vulgi opinionem,& Gregorium doctorem in Omilia ſuper id euāgelij, Rogabat IHESVM quidam phariſæus:vt mādu, caret cum illo,dicentē. Hanc vero quam Lucas , Peccatricem mulierem,Ioannes Mariam nominauit: illam eſſe Mariā credimus, de qua Marcus,ſeptem dæmonia eiecta fuiſſe teſtatur. Qui & eandē quoq; ſententiā habet: in initio Omiliæ euāgelij,Maria ſtabat ad monumētū,foris plorās.Maria, inquit, Magdalene q̄ fuerat in ciuitate Peccatrix: amādo veritatē,lauit lachrymis, maculas criminis.Et infra.Nā poſtquā venit ad monumentū,ibiq; corpus dominicū nō inuenit: ſublatū credidit,atq; diſcipulis nūciauit.Vna igitur eadēq; eſt: mulier ī ciuitate Peccatrix,& quā Ioānes Mariā vocat quę eſt Marthæ ſoror,& q̄ ſtabat ad monumētū,foris plorās,quæ eſt Maria Magdalena a qua dominus ſeptē eiecerat dęmonia.alioqui:eccleſiæ cogeris negare doctorē.

Gregorius

¶Paucis reſpōdere quis poſſit:illam vulgariam opinionem quā multi male docētes induxerūt,

facile refutari poſſe. Neq; populum tam iniquū auditorem eſſe: quin, ſi audiat ſuper hac re deciſam veritatem, vetuſto errore abdicato, libenter quod verū ſit amplectatur. Quod autē ad Gregoriū pertinet, ingenue fateor: eū aliquādo (neſcio ſi ſemper) iſtius fuiſſe ſententiæ, mulierē in ciuitate Peccatricē et Marthæ ſororē, & eā a qua ſeptē eiecta fuere dæmonia, vnā eandēq; fuiſſe. ℂ Et cū addis. Aut hę vnica erūt Maria Magdalena: aut cogeris eccleſiæ negare doctorem. Ego par pari referam: & in te argumētū retorquebo. Aut hę plures erūt: aut eccleſię doctores Hieronymū et Ambroſiū negare cogeris. vt interī de Origene, Chryſoſtomo, et ātiquis illis ſcriptoribus taceā: qui in hāc ōnes, pedibus iere ſentētiā, q̄ nō vna, ſed plures eſſent. Tu: mihi vnū eccleſiæ doctorē opponis. ego: tibi plures, et etiam vetuſtiores, qui vt cōformius euāgelio, ita nō abſq; ratione loquuti vidētur. Neq; eſt: vt quis ſuppetias ab Auguſtino petat. quia cū loqtur de Maria Marthę ſorore: nihil aſſerit, ſed ſibi incertā & inexploratā proferre videtur ſentētiā, īquiēs. Ecce ipſa ſoror, ſi tamē ipſa eſt, q̄ pedes domini vnguēto vnxit, & terſit capillis ſuis quos lauerat lachrymis: melius ſuſcitata eſt, q̄ frater eius. Quæ verba: non ſunt aſſerentis, ſed plane addubitantis. Q; ſi etiā aſſeruiſſet: nō tamē plus illi deferēdum fuiſſet q̄ maioribus ſuis, qui nō minoris in

Auguſtin9

eccleſia erant auctoritatis. Adde inſuper ꝙ nullus ſeu euãgeliſtarum, ſeu doctorum eccleſię, ſeu maiorum (quod ſciam) illam Peccatricem vnq̃ proprio vllo nomine nominauit, præter q̃ Gregorius, illam vocans Mariam, & Mariam Magdalenam. Qui ſi interrogatus fuiſſet, a quonã e prioribus didiciſſet id nomen illi Peccatrici fuiſſe: mea quidẽ ſentẽtia (quod omnium bona gratia dixerim) plurimum in auctore inueniẽdo ſudaſſet. ¶ Rurſus: ex verbis Gregorij eãdem eſſe Peccatricẽ, & eam cui primo dominus iuxta mo numentum apparere dignatus eſt, contendent. ›nam ſic in Omilia eius: ſcribitur. Quid per ſe› ptem dæmonia: niſi vniuerſa vitia deſignantur? › Quia enim ſeptem diebus omne tempus cõpræ› henditur: recte ſeptenario numero, vniuerſitas fi› guratur. ſeptem ergo dæmonia, Maria habuit: › quæ vniuerſis vitijs plena fuit. Ex quibus verbis ſuſpicantur multi: nihil aliud ſeptem illa dæmonia quã ſeptem mortifera peccata fuiſſe, nec vnquã eam fuiſſe dæmonijs occupatam, ſed duntaxat peccatricem, & maximam quidem, omnibuſq; vitijs abundantem. ¶ Verum: nullo pacto ita ſentiendum eſt. nam (vt & iam quoq; dictum eſt) peccata dimitti dicuntur: non expelli, eijci, aut exire. de hac autem: exijſſe, & eiecta eſſe dicuntur. non ergo peccata: ſed reuera dęmonia. Atq; id manifeſte dictis Lucæ aduerſatur: qui de

vtraq́, Peccatrice inquam & dęmoniaca, ſcripſit.
Lucas 7 8 De illa ſiquidem dixit. Dimiſſa ſunt ei peccata multa. De hac autem. De qua ſeptem dæmonia exierant. Et hanc: ponit ab infirmitate curatam. Quæ erãt (inquit) curatę a ſpiritibus malignis, Maria quę vocatur Magdalene, & Ioanna vxor Chuzæ procuratoris Herodis. Illam vero: minime. Et cum dicit curatæ erant, dæmonia exierãt: hiſtoria eſt, non allegoria. Item, illa ratione qua contẽdere volunt: dicas dominum, reuera nunq̃ eieciſſe a quoq̃ dæmonia, ſed per dæmonia eiecta, intelligenda eſſe peccata dimiſſa. quod q̃ impium & abſurdum ſit: nemo eſt qui neſciat. cum etiam crucifixores CHRISTI, cõfeſſi ſint eum reuera eijciſſe dæmonia: ſed id diuinæ virtuti, ſua peruerſitate tribuere nolebãt. Cęterum cum dominus loquitur: parabolam dicit, vt & de eo ſcri-
Pſalmus 77 ptum erat. Aperiam in parabolis os meum. non ſic autem cum Euangeliſtę loquũtur: ſed rem geſtam, ſimpliciter narrant. Nõ igitur id, A qua ſeptẽ dæmonia exierãt, ſiue id, A qua dominus ſeptẽ eiecerat dęmonia, allegoria eſt: ſed res geſta. Fuit ergo Maria illa Magdalena: vere a dæmonijs obſeſſa, & vere liberata. Sed cum Gregorio nequaq̃ veriſimile videretur, mulierẽ in ciuitate Peccatricẽ, vere fuiſſe a dęmonijs obſeſſã, et eãdẽ eſſe vellet Peccatricẽ & eã a qua ſeptẽ legũtur, diuina CHRISTI poteſtate, deturbata dæmo

nía: vt veriſimile videretur, qđ veriſimile nō ap-
parebat, ipſe ad allegoriā cōfugit. tribuitq; vni-
uerſa peccata duabus ſimul: & ei a qua dominus
ſeptē eiecit dæmonia de qua nullum legitur pec-
catum, & Peccatrici cui dominus multa; nō vni-
uerſa tribuit. At neq; hāc, neq; illā crediderim
talē vniuerſorum vitiorum ſentinam, ſcelerumq;
barathrū fuiſſe: qualem etiā quidā ad populum
in celebri contione verba nōnunq̄ facientes, Ma-
riam Magdalenam facere ſolent: ab his, vt arbi
tror, verbis (ſeptem nimirū Maria dæmonia ha
buit: quæ vniuerſis vitijs plena fuit) occaſione
ſumpta, etiā ſi de Maria ſorore Marthæ, ſancta
quidem & illibata muliere, ſermonem agitent.
Opto igitur poſthac diſcāt, ſequētes euangeliū:
de ſancta Peccatrice, & multo magis de Maria
Marthę ſorore, & de ea quā domini miſeratio a
ſeptē dæmoniorū ſęuitia liberauit: modeſtius po
pulū informare, & gloriā earū mulierū prædica-
re, q̄ toto mētis deſyderio dominū vitę ſūt ſequu-
tæ. Quæ tres ſunt: ad quas, ſi quis ſacro CHRI-
STI lāgueat amore, ex cantico amoris dicere po- Cantico.
teſt. Filiæ Hieruſalē: nūciate dilecto, quia amo- 5
re lāgueo. nā in amore priores, feruētiores, per-
fectioreſq; ſunt: & ęterno dilecto, ſemper adhęrē
17 tes. ¶ Sed protinus adijcies: eſto ꝙ Peccatrix il-
la nō fuerit ea Maria Magdalena q̄ vere a dęmo
nijs liberata fuit, nō tamē ſine ratione Gregorius

eam putauit Mariam Magdalenam, Marthæ
ſororem fuiſſe. Nam id ex grauiſſima euange-
lij Ioannis auctoritate aſſeruit: idipſum capi-
Ioannes te vndecimo inſinuantis. Erat autem (inquit)
11 quidam languens Lazarus a Bethania: de ca-
12 ſtello Mariæ & Marthę ſororis eius. Maria au
tem erat: quæ vnxit dominum vnguẽto, & ex-
terſit pedes eius capillis ſuis, cuius frater Laza-
rus infirmabatur. Quænam enim legitur pedes
domini vnxiſſe vnguẽto, & capillis ſuis terſiſſe,
anteq̃ Lazarus infirmaretur: niſi illa in ciuitate
Peccatrix? ¶ Nulla certe legitur: ſed ne Pecca-
trix quidem vnxiſſe, & vnctos, capillis ſuis ter-
ſiſſe, antequã Lazarus infirmaretur. Neque id
vult: diuinus euãgeliſta Ioannes. ſed cap. duo-
decimo declarat quidnã ibi velit: & vbi, & quã-
do Maria vnxerit pedes IHESV, & terſerit (ſi-
quidem in Bethania: & poſt ſuſcitationem La-
zari) cũ inqt. IHESVS autẽ ante ſex dies paſchę
venit Bethaniam: vbi Lazarus fuerat mortuus,
quẽ ſuſcitauit IHESVS. Fecerunt autem ei cœ-
nam ibi: & Martha miniſtrabat. Lazarus vero:
vnus erat ex diſcumbentibus cum eo. Maria er-
go accepit libram vnguenti nardi piſticæ, pre-
cioſi: & vnxit pedes IHESV, & exterſit pedes
eius capillis ſuis, & domus impleta eſt ex odo-
re vnguenti. Dicit ergo vnus ex diſcipulis eius,
Iudas Iſchariotis: qui erat eũ traditurus. Qua

re hoc vnguentum non væniȷ́t trecētis denariȷ́s: & datum eſt pauperibus? Ecce: vbi, & quando Maria ſoror Marthæ vnxit pedes IHESV, & capillis ſuis exterſit. nam in Iudæa, vtpote in Bethania: & poſt ſuſcitationem Lazari, & paucis diebus āte paſſionē domini, ea die videlicet qua indignatus ob vnguēti effuſionē perditiſſimus ille inſtitor Iudas, regē gloriæ triginta argenteis vendidit. At mulier illa Peccatrix: neq; in Bethania, neq; hoc in tempore, vnxit pedes IHESV, ſed in Galilæa, & viuēte adhuc Ioāne CHRISTI præcone, ſi bene attendis Lucæ hiſtoriam. Nam et ea ciuitas in qua mulier illa Peccatrix vnxit pedes IHESV: ex eodem, maxime videri poteſt fuiſſe Naim, ciuitas Galilææ inter Nazareth & Samariam ſita. Non igitur iure potuit, hoc ex loco trahere argumentū Gregorius, nec itidem quiſq̄ alius in futurum poterit: Peccatricem illam, vocatam fuiſſe Mariā, nedum Mariam Magdalenam & ſororē Marthæ. Niſi euangeliſtę ſententiam peruertere velit: paulopoſt ſeſe declarantis atq; aperientis.

18 ¶ Illud tamen pro vero recipi poteſt: Peccatricem illam, & Mariam Marthæ ſororem, in plæriſq; conuenire. Nam vtraq;, vnxit pedes IHESV: & vtraq;, capillis ſuis (licet varie) pedes terſit. Vtraq;: multū vitę dilexit auctorē. Vtraq;: dilecta a domino fuit, & ab eodem excuſata.

At contra: etiã in multis differunt. Nam Pecca-
trix:nõ vnxit in Iudæa. Maria: id egit in Iudæa.
Peccatrix: ſolos pedes domini vnxit. Maria: ca-
put etiam atq; pedes. Peccatrix: lachrymis pri-
mum pedes domini rigare cœpit, & rigatos ca-
pillis ſuis terſit. vt & dominus ipſe loquẽs ad Si
Lucas 7 monem phariſæum teſtatur:hũc in modum. In-
trauí in domum tuam: aquam pedibus meis nõ
dediſti. hęc lachrymis rigauit pedes meos:& ca-
pillis ſuis terſit. Maria: non primum lachrymis
rigare cœpit. nulla enim ei fletus erat occaſio:ſed
magis ex fratris ſui ſuſcitatione, & tanti hoſpitis
ſuſceptione, lętitiæ. Hinc, Maria: tergendo pe-
des IHESV, capillos ſuos redolenti vnguento in-
fecit, facta & ipſa tota odora. quod lætantiũ eſt
argumentum. Peccatrix vero: pedes IHESV la-
chrymis rigatos, tergendo, capillos ſuos ſuis la-
chrymis diuinorum pedum puluiſculo admiſtis
infecit, tota facta ſqualida. quod: pœnitentium
eſt. Peccatrix: multo tẽpore ãte CHRISTI paſſio-
nem. Maria: pauco. Peccatricem: excuſat domi-
nus Simoni phariſæo. Mariã vero: excuſat diſci
pulis. His igitur, & aliјs præterea multis vel inſi
gnibus diſcerniculis: iſtæ duę ſanctę mulieres al-
terutra ab altera, diſpeſcũtur. ¶ Q; ſi Gregorij 19
& Bernardi ſectatoris eius teſtimonia (quod pa
ce eorũ dixerim, quos vt ſanctos veneror, & aper
ta veritatis luce gaudere puto) tanq̃ minus euã-

geliĳs conſona, minuſqꝫ ratione fulta, hac in ma-
teria nonrecipimus: quanto magis aliorum neo-
teoricorum, vtpote illis, & doctrina & auctorita-
te lõge inferiorum, qui & populum quoqꝫ male
20 imbuerunt? ¶ Nos itaqꝫ dicimus, e ſanctis illis
mulieribus quæ ſacros domini vnxere pedes,
hãc, fuiſſe ſanctam: illam, Peccatricem. Hanc:
Mariam nominatam. illam: ab Euangeliſtis in-
nominatam. Neqꝫ plures q̃ duæ: vnxiſſe legun-
tur. nã quãuis Maria Magdalene, quæ a ſpiri-
tibus im̃ũdis liberata fuit, emerit aromata: nõ
tamẽ vnxiſſe legitur. Nam neqꝫ in triduo illo vn
xit: monumẽto obſignato, cũ cuſtodibus, neqꝫ do
mino ſurgẽte, permiſſa eſt tangere. neqꝫ etiã am-
plius opus erat immortali gloriæ, vnguenti deli-
butione. Et adeo Maria ſoror Marthæ præue-
nit vngere dominum in ſepulturam: ꝙ niſi tunc
vnxiſſet, nulla penitus mulierum, quantũ ex ſcri
ptura cognoſci poteſt, dominum in ſepultura vn-
xiſſet. nam ſoli viri: ſacrum domini corpus tunc
vnxiſſe leguntur. quod & Ioannes exprimit: di-
„ cẽs. Poſt hæc autẽ rogauit Pilatũ Ioſeph ab Ari Ioannes
„ mathia, eo ꝙ eſſet diſcipulus IHESV, occultus 19
„ autẽ propter metũ Iudæorũ: vt tolleret corpus
„ IHESV. & permiſit Pilatus. Venit autẽ & Nico
„ demus, qui venerat ad IHESVM nocte primũ: fe
„ rens miſturã myrrhæ & aloes, quaſi libras cen-
„ tum. acceperunt autem corpus IHESV: & ligaue

runt eum in linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt Iudæis ſepelire. Vides ergo, inſignes pietate viros, Ioſeph ab Arimathia nobilem decurionē, & Nicodemū principem ſynagogæ: vnxiſſe IHESVM in ſepultura, non mulieres. vt & neq; id ab re dictum: ab ſaluatore videatur. Sinite eam.

Marcus 14

quid illi moleſti eſtis? Bonum opus operata eſt in me. Et ſubdit. Quod habuit: hęc, fecit. præuenit vngere corpus meum: in ſepulturā. Nā per hæc verba intelligimus: q; quia nō potuiſſet vngere dominū in ſepultura, præuenit, eum diuino nutu, tūc vngere, loco inūctionis ſepulturæ eius, id faciens quod habuit ac potuit. Et quod Ioannes ſic habet græce, εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς. ἄφες αὐτὴν, εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό. hoc eſt. ſine illam. in diem ſepulturę meę ſeruauit illud: inſinuat, vnguentū illud quo Maria dominum vitæ vnxit, non fuiſſe vulgare, quale paſſim pharmacopolæ vēditare ſolent: ſed longe precioſiſſimum. quod & Maria ſeruabat: vt domini (ſi ipſa ſuperuiueret) honoraret ſepulturam. id quod etiā dominus omniū, qui omnia ſcit & ſciebat: plane hic indicat. Quocirca Maria diuino impulſu mota: tunc diem ſepulturæ paululū præueniēdo, effudit ſuper ſacroſanctū verticē, beatoſq; domini pedes, vnguētum quod ad ſepulturā eius ſeruauerat. Hoc enim pacto: dominus noluit eā penitus ſua pietate fruſtratū,

iri. ſed quod ipſa voluiſſet, & non potuiſſet in ſe-
pultura: tunc voluit ſibi exhiberi, & exhibitum
haud ſecus acceptare q̃ ſi in honorem ſepulturæ
ſuę (vt ipſa precõceperat) exhibitum fuiſſet. Sed
quod magni admodum precij erat, id argumen-
to eſt: ꝙ ipſa illud ſeruauerat, & ad eius quidem
ſepulturam quem ſuper omnes diligebat, & quẽ
MESIAH eſſe, cũ pia ſorore Martha fideliter cre-
debat. Inſuper & indignatio diſcipulorum: ꝙ tã
precioſum & minime vulgare vnguentum fuſum
fuiſſet. Igitur Maria Magdalena Marthę ſoror:
omnium maxime per eminentiam vnctrix IHE-
21 SV dici poteſt. ¶ At cum nulla auctoritate id ef-
ficere queant, vt illæ mulieres vna eademq; ſint:
forte cõtendent ita eſſe ex ea hiſtoria anonyma,
quæ de Maria Magdalena circũfertur, ipſam vi-
delicet poſt paſſionem domini, nauigio Maſſi-
liam aduectam, Maſſilienſibus & Prouincianis
apoſtolam CHRISTI effectam fuiſſe. Sed & hãc
fuiſſe Marthæ ſororem, ex eo cõſtare: quia in vi-
cinia non ſolum colitur Martha ſoror eius, ſed et
corpus eius illic haberi creditur, pariter et cor-
pus Lazari in pago ſancti Maximini, vbi et Ma
riæ Magdalenæ depoſitum plurima veneratio-
ne frequentatur. Quænã enim (dicent) alia Ma-
ria Magdalena cum Martha & Lazaro ad illas
aduentaſſet oras: niſi Maria Magdalena ſoror
Lazari & Marthæ? Cæterũ eandem fuiſſe Pec-

catricē: pœnitentiā, quā peregit in monte Balma in quodam ſpecu, quod etiam peregrinis oſtenditur, ſatis declarare. Necnon eandem fuiſſe Mariam Magdalenam a qua dominus ſeptem eiecit dæmonia: carunculam illam in craneo quod illic ſolenni ſpectaculo viſitur, impreſſione digiti ſaluatoris repellētis eam ne ſe tangeret, relictam, cū dixit ei, Noli me tāgere, argumēto eſſe. Quare rurſus: eadem videbitur mulier Peccatrix, Maria Marthæ ſoror, & illa a qua dominus ſeptem expulit dæmonia. ¶ His imprimis dicemus: nos hiſtoriam nullam, ſacroſancto præferre euangelio, euangeliorumq; teſtimonio. Nec tamen inficias ibimus: Mariam Magdalenam ſororē Marthæ, fidem attuliſſe Maſſiliēſibus, & Prouincianis, quibus profecto plurimum gloriæ ac nobilitatis peperit. Quæ ſi in illo monte (quem: deuotionis cauſa, & ob beatiſſimæ Mariæ Magdalenes reuerentiam aliquando conſcendi) pœnitentiā egiſſet: nō protinus id argumēto eſſe poteſt, ipſam fuiſſe illā in ciuitate Peccatricē. non enim pœnitentia ad peccatorum ſuorum veniam implorādam eguiſſet: quæ iam a CHRISTO deleta prorſus ſciuiſſet, iam ſancta, pura, incōtaminata, & ad gratiā apoſtolatus euecta. Sed vt Ioānes CHRISTI præcurſor, ex vtero ſanctus, Iudæis: ſic ipſa Magdalena, nō modo Maſſilienſibus & Prouīcianis, ſed & Gallis vniuerſis, & ſatis vici-

nis Hiſpanis ac Liguribus, pœnitentiæ formula fuiſſet. ¶ Verũ ꝙ ſeſe ab hominum cõmercio in mõtẽ illũ ſubtraxerit, in quo a nemine, qui inde trahere poſſet exẽplum, videbatur: nõ tam pœnitentiæ cauſa q̃ vitæ contemplatiuæ exercendæ id feciſſe videtur. Cum et de ea dictum ſit, Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea: & ab omnibus forma vitæ contemplatiuę a domino propoſita aſſeratur, vt Martha ſoror typus actiuæ. Sic itaq; in illo monte: CHRISTI dictum de ſe ipſa implebat. Cui rei aſtipulatur: publica illa accolarum, longa ſucceſſione ſeruata memoria. qua illam frequenter interdiu angelicis manibus in ſummum montis ſupercilium, vbi & venerandum ſacellum in eius honorem poſitum vidimus, rapi ſolitã aſſerũt, & eas pati amatorias ἐκστάσεις quibus ſanctę animę dilecto ſuo in æternæ fœlicitatis arrabone iunguntur. a quibus excitari, & ad cæcum iſtum corporis carcerẽ redire: mors eſt. in quibus contra mori & liqueſcere: vita. De quibus dicitur in cantico amoris:
, Adiuro vos filiæ Hieruſalem: ne ſuſcitetis, neq; Cantico. 2
, euigilarefaciatis dilectam, donec ipſa velit. Atq; ſi tandẽ pro neceſſitate nondum exutæ mortalitatis, ex vitæ ſomno ad mortis vitã excitabatur: tũc, ne penitus deficeret, manibus paſci ãgelicis, nõ humano quidem, ſed cœleſti ac diuino pabulo. Quæ omnia & adhuc teſtantur carmina, ex

antiquiori illa memoria compoſita, quæ in ea rupe viſuntur, ſic Mariæ Magdalenæ conuerſationem explicantia.

Petrarcha

Hic hominum non viſa oculis, ſtipata cateruis
Angelicis, ſeptemq; die ſubuecta per horas,
Cœleſtes audire choros, alterna canentes
Carmina, corporeo de carcere digna fuiſti.
Et rurſum.
Te quoq; digreſſus terris, & ad aſtra regreſſus,
Bis tria luſtra, cibi nunq̃ mortalis egentem,
Rupe ſub hac aluit: tam longo tempore, ſolis
Diuinis contenta epulis, & rore ſalubri.

Hęccine pœnitentis ſunt, ſqualētis & miſeræ, & peccata deplorātis: an potius contēplantis, fœlicis, et angelicam vitam in terra iam degētis? Nō igitur hoc, indicio eſſe poteſt: Mariā Marthę ſororem, illam olim inſignem fuiſſe Peccatricem.

¶ De eo autem quod ſolenni ſpectaculo viſitur in craneo: nec hiſtoria, nec euangelium meminit. Prętere: impoſſibile eſt dominum, nuda manu eā tetigiſſe, quin pariter tactus ab ea fuerit, quā nihilominus tangere vetabat. Et vbinam legitur eam CHRISTVS tetigiſſe: & in fronte tetigiſſe? Plane veriſimilius videatur: ꝙ ea ad pedes domini, ſimulatq; ipſe voce illa qua ſeſe prodebat dixit Maria, & ipſa iam cognoſcentis voce Raboni, quod interpretatur magiſter mi, ſeſe prouoluerit, perinde vt Maria Marthæ ſoror ante

rectionē Lazari. de qua hoc pacto ſcribitur. Maria ergo cum veniſſet vbi erat IHESVS: videns eū cecidit ad pedes eius. Et apud Matthæū: cū dominus a reſurrectione occurrit ei & alijs quibuſdam, & ipſæ tenuerunt pedes eius. Acceſſerunt (inquit) et tenuerunt pedes eius. Vnde fit vt minus etiam nunc: dominus eam humi ſtratam digitis ſuis in frōte tetigiſſe videatur. Porro dominus multos tetigiſſe legitur. nam ex Matthæo: tetigit leproſum dicens. Volo: mundare. Et ex Marco. Miſit digitos ī aures ſurdi & muti: et expuens tetigit linguam eius. Et ex Luca: Afferebant ad eum infantes vt eos tangeret: & tangebat illos. & ſinite (inquiebat) paruulos venire ad me, & nolite vetare eos. talium eſt enim, regnum dei. Itē ex eodē: tetigit et auriculā Malchi. Atq̄ cū tot tātoſq; tetigerit, quod ex Euāgelio manifeſte cognoſcitur: nihil de quoq̄ ſimile narratur. Quomodo igitur de caruncula illa aſſeretur: ꝙ ob tactū ſanctū domini, remanſerit in frōte eius quā nunq̄ tetigiſſe legitur? At quomodo id euenerit, nō eſt noſtrum pronunciare: deus ipſe nouit, cui ſoli perſpecta ſunt & humana & cœleſtia omnia. nā & eorū quæ in terris nunc humano, nūc diuino gerūtur cōſilio: multa me latere ingenue fateor, & id q̄dē perlibēter, ſed & neq; me velle q̄ ad fidē neceſſaria nō ſūt, ſcrupuloſius indagare. Nequaq̄ ergo ex illo īcerti euētus ſigno,

Matthæus 8
Marcus 7
Lucas 22

probe colligitur: Mariã Marthę ſororẽ eã fuiſſe, cui primo dominus ſub ortolani ſpecie apparuit. ¶ Adijciẽt fortaſſe: q̧dnã igitur illis in locis coluiſti? Libet hic nõ de meipſo, ſed de quodã mihi apprime familiari et amico, quẽ multarũ peregrinationũ comitẽ habui: miſcere ſermonẽ. Cũ eni eũ ꝑcõtabar, q̧d ĩ illis peregrinationis locis, coleret: ille modeſtiſſime ſic mihi reſpondebat, CHRISTVM colo, & in CHRISTO ſanctos eius. nã ſcriptũ eſt, Deũ adora. Qui et ãgelus in ſacra viſione: ſe prohibet adorari. Et adijciebat. Cũ mihi prætẽdũtur venerãdę q̃piã ſanctorũ reliquię: animũ meũ nõ in ijs q̃ video figo (nã fides: eorũ nõ eſt quæ videntur) ſed in ijs quorũ memoriã ſpectaculum prę ſe fert, CHRISTVM omniũ ſanctorum regem laudando, venerando, adorãdo, & ipſum in ſanctis inuocando. Sed & beatam & a CHRISTO dilectã Magdalenam, venerari intendo, non ſolũ in eo monte vbi vitam exegiſſe narratur, aut in Maximini pago: verum etiam in alijs quibuſlibet locis aut cœnobijs, vbi eam inuocant patronam, aut ſe dicũt corpus, aut aliquod ſuarum reliquiarum pignus habere, CHRISTVM inuocando, & ſanctæ hoſpitæ vnctricisq; eius opem, pie implorãdo. Neq; curioſius quicquam de talibus inquiro: neq; admodum ijſce quæ narrantur aures accommodo. habeant necne exuuiarum mortalitatis pignus aliquod: non 24

multũ laboro. quãdoquidẽ ſpero me ea õnia fœ-
licius viſurũ: in illã immortalitatis innouatione.
Q; ſi qui aliquãdo, vltro pro ſua humanitate
multarum rerum ſpectacula mihi viſenda inge-
rant, narrentq; hic calceus beatæ Annæ, hic lac
Virginis illibatę, hic crines Andreę, hic dens A-
polloniæ, aut quippiã ſimile: fidẽ meã in hiſce q̃
oſtẽdũtur minime colloco, neq; plurimũ illa cu-
rãs neq; deſpiciẽs (nã i his fidẽ meã: CHRISTVS
nõ requirit) ſed eã in ijs quę per narrata mihi re
pręſentantur teneo, maxime q̃ eccleſiã celebrare
cognoſco, et mẽte ĩ cœlũ eleuata, ad ipſa rerũ viſi
biliũ exẽplaria oculis mẽtis, nõ corporis patẽtia:
id, aut quippiam ſimile mẽte voluto. Benedicta
ſit Anna: q̃ nobis reginã cœli peperit. Benedi
cta ſit cœli terræq; regina: q̃ ſuo virgineo lacte,
filiũ dei pauit. Benedictus ſit Andreas, & reli-
qui apoſtoli, auctorẽ vitę olim in terris ſequuti,
nũc autẽ eũdẽ ĩ cœlis perfecte aſſequuti, per quo
rum prędicationẽ ad veri cognoſcẽdi lucẽ ſumus
euecti. vnde æterno regi: ſup õnia gratię ſint imẽ
ſæ. Benedicta ſit & Apollonia illa fœlix virgo:
cui pro feruẽti ad CHRISTVM amore, dẽtes extra
cti fuere, & duriſſima irrogata tormẽta. Aut ali
quas oratiũculas ab eccleſia de ipſis ordinatas:
ſi mora patitur perſoluo. aut ſaltẽ cõmunẽ pro ri
tu eccleſiæ de õnibus ſanctis orationẽ: pronũcio.
Et hæc ideo ſe dicebat facere: quia ſciebat aſtũ

maligni plurimum eſſe, & eum fidem circa viſibilia expoſcere.& hinc:idololatriam & multiplicem animarum ſeductionem ſuboriri. augeriq; inſuper, quęſtus habendiq; noxia cupiditate ſuperſtitionem:ac multa mendacia fingi.non enim (dicebat) aſtutus ille veterator, veros adoratores quęrit qui neq; in hoc aut hoc loco,neq; ad hæc aut ad hæc ſpectra adorēt ſed in ſpiritu & veritate: ſed vanos,& (vt ſic dicam) ſuperſtitioſos, qui fidē ſuā rebus viſibilibus affigāt. Sic phythonicas & magas mittere ſolitas ad venerandas quaſdam ſanctorum imagines, ac ſanctos fictitios,& cœleſti eccleſiæ incognitos. Iccirco non ſe continuo inuocare ōnes,quos populus putat ſanctos, neq; omnibus in locis: ſed quos vere ſciret ab eccleſia, aut receptos aut vere approbatos. Et plæraq; tam phana quā quæ in illis coluntur: poſſe eſſe ſuſpecta. Quare cum nouos ſanctos, aut noua miracula fingunt, aut multa plærumq; peregrinis,ſtipis gratia prætexunt: quid inquiebat in talibus quēquā vanū eſſe oportet? Deū adora,et mētē extra tēpla et viſibilia loca,viſibileſq; rerū imagines exere,q̄uis corpus interea materialibus locis pro cōditione ſyluæ qua circundamur detineatur & ſimulacris viſibilibus aſtet:vt tuus cultus, tuaq; adoratio ſit neq; hic neq; ibi,ſed in ſpiritu et veritate. ſic iſtruēte nos domino orare:cū dicebat. Sic er-

go vos orabitis, Pater noſter qui es in cœlis : vt
mens noſtra , cum oramus in cœlis eſſet a rebus
ſenſibilibus auocata,& nulli terrenarum viſibi-
liumq; rerum hęrens. Et cũ illi forte fortuna offe
rebãtur nonnulla , ſacrorum loco deoſculanda ,
quę,quid eſſent,aut quorum,ignorabat: oſcula-
batur quidem,ſecum dicens, propter dominum
noſtrum IHESVM CHRISTVM,& ad eius hono
rem,hæc oſcula figo,& ad honorem ſanctorum
quos ſancta nouit eccleſia,& qui CHRISTO do-
mino iugiter ſeruiũt,eiq; ſemper aſſiſtũt in cœle
ſti gloria. Quorũ erga ipſum interuẽtionis opẽ
ſupplex iploro. Neq; queq̃ ſic venerãtẽ: peccare
putabat: etiã ſi oſſa Neronis, aut Caiphæ,igno
25 rans oſculatus fuiſſet. ❡ Et cũ dicebã, ſi qua tibi
offerrẽtur,nec te lateret,ea reuera eſſe oſſa Petri,
Pauli,Ignatij, Teclę, Iuſtinę, Chriſtinæ,aut ali
cuius taliũ CHRISTI triuphantiũ martyrũ: nõ-
ne ad illa etiã viſibilia ſanctorũ monumẽta,ma-
gna afficereris deuotione? Quid ni, dicebat ille,
magna afficerer? nam & ſanctę ſunt ſanctorũ ex
uuiæ:& æternitatis gloria fulgebunt aliquando.
verum tunc illorum nõ eſſet fides : ſed iam certi-
tudo quædam,& ſcientiæ ſimilitudo. Qualis eſt
de corpuſculo illo Simonis infantuli Tridẽtini :
qui prius noſtris temporibus glorioſa martyrij
palma,CHRISTO in cruce paſſo aſſimilatus eſt,
q̃ Chriſti nomen,pro quo tam diro afficiebatur

mortis ſupplicio, inuocare natura illi tribuiſſet. vix enim bimatum exceſſerat, puer ille glorioſus. Cuius corpuſculum omnibus quotquot illud cõ tuentur, reuerẽdum eſſe decet: tanquã CHRISTI paſſi ſymbolum. nam & eius paſſionem: multis virtutibus ac ſignis CHRISTVS dominus ſe acceptaſſe declarauit. Non tamen in hoc quãuis certiſſimo corpuſculo, et reliquorum martyrum etiam indubitatis depoſitionibus, ſiſtẽda mens eſt, etſi religioſa veneratione affici debeãt: ſed CHRISTVS in illis ſumme colẽdus, adorãdus, glorificandus eſt, & animus ad beatarum animarum (quarum ſancta corpora adhuc in puluere terræ quieſcẽtia, reſurrectionis gloriã expectant) opẽ implorandam, euehendus. At non omniũ: certitudo eadem eſt. nam varijs in locis, cõcertant, ſeſe ſanctorum eorũdem eadem retinere pignora: adeo vt horum, aut illorum ſtultã fidem eſſe oporteat, ſi in hiſce viſibilibus fidem collocent. Addebat præterea. Si curuaueris genu ãte imaginẽ deiparæ virginis: vt genu corporeũ curuatũ eſt ãte viſibilẽ imaginẽ, ita genu mẽtis tuę in cœlo ante imaginis veritatẽ curuatũ ſit, quã mẽs veneretur vt dei matrẽ, dei autẽ virginiſq; filiũ: tota prona, pro virili adoret. mẽtis enĩ pronitas: eſt profunda, et quantũ mẽs ipſa valet, ex immenſitate maieſtatis adoratæ contẽplatione, & ſuijpſius paruitate, vel (vt ſic dicam) nihilitate, cõce-

pta, humilitas. atq; tũc: eris verus adorator. Hęc ille. Sed qui mos illi vbiq; colendi fuerit: paucis abſoluamus. Vbicunq; per peregrinationis vias in crucē CHRISTO erectā inciderat: ibi flectere genua, aut pronus adorare ſolebat. Sic et vbi tē=pla, aut oratoria intrauerat: primũ aut crucifixo genu flectebat, aut diligēter requirebat ſacroſan=ctæ teletæ myſterij corporis CHRISTI locũ, quo inuēto pronus orās, cor ſuũ penitus effundebat. Ad cõſecrata altaria: auguſtā reuerētiā habebat. dicebat enī altare vnctũ: et proxime CHRISTVM repræſentare, q altare noſtrũ eſt. Martyres quos audiebat olī pro CHRISTI nomine paſſos: poſt apoſtolorũ memorias, multa proſequebatur re=uerentia. Cõfeſſores vero: ſequenti venerationis loco. Et cũ aliquādo eũ vbi a crucis aut crucifixi veneratione ſurrexerat: meę īſtitutionis cauſa, in terrogaſſē: quid dixiſſet, q̄d adoraſſet, & vbi mēs eius tũ fuiſſet? Reſpõdebat: ſe primum dixiſſe, Omnis terra adoret te deus: & pſalmũ dicat no mini tuo. Aliquando. Adoramus te CHRISTE. Nõnũq̄. Veniāt omnes gētes quaſcũq; feciſti: & adorent corā te domine, & glorificēt nomē tuũ. Interdũ alia: prout illi ſuggerebat ſpiritus. Atq; ibi tũc adoraſſe CHRISTI præſentiā: quādoq dē CHRISTVS vbiq; pręſens eſt. Quinetiā mētē ſuā ibi nõ fuiſſe, quaſi ad ſimulachrũ quoddā intēta detineretur, ſed ſimul in cœlo, ſimul in Hieruſa

lē,nō tūc q̄dē,ſed quo tēpore CHRISTVS pēdebat in cruce. Neq; id mirū debere videri. Nā tametſi ſigillatim animas noſtras deus finxerit,& corporibus īdiderit, ſicut ſcriptū eſt, Qui finxit ſigillatī corda eorū:tamē mētes noſtras locis capaciores,& tēpore antiquiores eſſe dicebat, vtpote quæ ſupra loca,& tēpora, & viſibilia ōnia ſint. Et addidit, cum eſſet ante ſacratiſſimam dominici corporis teletam, omniūq; auguſtiſſimum maximeq; venerandū ſacramentū, quod (vt aiebat) vnicū ſanctum ſanctorum eſt quod in templis continetur, quodq; omnia alia ſanctificat, perficit,& conſummat: ſe illic adorare CHRISTVM CHRISTIq; præſentiam corporaliter, non autem ſic in alijs locis. nā nō ſolū illic eſſe CHRISTI pręſentiā qui vbiq; eſt,ſed etiā CHRISTI pręſentiam corporaliter, eſſe dicebat. Sic ille philoſophatus:me īſtituebat quo pacto aut ſanctos venerari,aut deū pie,pure,ſancteq; colere ac adorare deberē. ¶ Sic itaq; emenſo itinere ad ædes diui Maximini perueni: atq; inibi tres,quāuis tunc tres eſſe neſcirem:veneratus ſum. Mariam ſororem Marthæ, quam dominus ſacro ore dixit,optimam partem elegiſſe. Et illā olim peccatricem. cui a domino dimiſſa ſunt peccata multa : quoniam dilexit multum. Et Mariam Magdalenam a qua ſeptem eiecta fuere dæmonia.quæ ſtetit ad monumentum,ſo

ris plorãs. Quod idẽ (autumo) cæteri alij faciũt peregrini. Et quãuis re ipſa tres ſint: charitate tamẽ, & cõſũmata quidẽ charitate, vna ſũt. Neqꝫ tribus diſplicet, vna laude celebrari: neqꝫ vni, triplici. faceſſit enĩ procul ab eis: ſimultas omnis omniſqꝫ inuidia. ſed & neqꝫ tribus: ſub vno nomine venerari. Quas & ego ſub eodẽ nomine, Maria inquã Magdalena, veneror, cenſeoqꝫ venerãdas cũ viatorum eccleſia, quæ etiam multis quorum vera nomina in cœlis cognoſcũtur, & a pijs viatoribus CHRISTI miſeratione tandem cognoſcentur, ſicuti & Adaucto, conceſſit, vt ſub mutuario nomine, venerationis ritu colerentur. Atqꝫ tunc ad eas venerandas, vbicunqꝫ id contingeret: ſatis mihi erat, loca ipſa memorijs earũ vel ſub vnius nomine eſſe dicata, etiã ſi nihil vllius earũ ex mortalitatis exuuijs in illis locis eſſet adſeruatũ. ſatis inquã erat mihi quod & omni mẽti. quæ ſine loco & ſenſibili ſymbolo purius colit. Fœlix igitur illa Maria Marthæ ſoror: quæ dominũ cœli, terreno alacriter ſuſcipiens hoſpitio, fratrem ex mortuis rediuiuum ſuſcepit, quæ ad pedes domini, audiendi ſtudio perattenta, optimam vitæ partem nullo ſine claudendam delegit. Fœlix & illa olim Peccatrix, nunc veneranda, nũc ſancta, quæ lachrymis ſuis pedes redemptoris mundi, rigans & ipſum redemptorem, vitæqꝫ largitorem ęter

næ multum diligens, veniam multorum pecca-
torum obtinuit. Fœlix deniq; & illa: quæ ſæ-
uiſſima ſeptem dæmoniorum tyrannide expul-
ſa, ſuum ſequuta eſt liberatorē, & ei de facultati-
bus ſuis miniſtrauit, qui ſua prouidētia ſuſtinet
vniuerſa. quæ & prima, lachrymis ſuis ad ſepul-
chrū, obtinuit videre dominū in immortalitatis
gloria, et deuicta morte triūphātē, apoſtolis apo
ſtola. ¶ De quarū diſtinctione & gloria, ſi quid
minus pro dignitate dictum ſit: nobis apud eū
qui omnes vt vnam, & vnam vt omnes, æterna
fœlicitate coronat, comprecentur veniam. vt no-
bis tandem ad earum conſortium, in regno illo
vitæ indeficientis, idē ipſe peruenire cōcedat: qui
ſæculorum omniū rex eſt, atq; cum ſummo pa-
tre, & ſpiritu ſancto, in ſæculorum æternitate re-
gnat. Amen.

DE TRIDVO CHRISTI

HIc finē facturus erā vir Clariſſi- 26
me, niſi repēte in mēte ſubijſſet
ꝙ non ſolū de harū triū ſancta-
rū mulierū numero, ſed etiā de
triduo ſepulturę CHRISTI mul-
tis addubitatū fuit, quonam pa-
cto intelligendū veniret euangelium. Q̃q; adeo
in huius materię intelligētia, rei difficultate preſ-
ſi, ſudarūt quidā: vt Euāgeliſtas cōtraria loquu
tos dicerēt, atq; nulla reperta concordia: ad hoc
cōfugerent, vt et Marci teſtimonium nō recipiē-

dum, & in parte Euangeliũ eius truncandũ du=
ceret. quorũ nullũ:neq; verũ,neq; ad quęſtionis
difficultatẽ enodandã,neceſſariũ exiſtimo. Pro=
inde mihi nõ ab re viſum eſt eodẽ cõtextu illud
exequi:prout hac in re nobis lucẽ ĩfuderit domi=
nus. nã et tenebræ ſumus:& nihil ex nobis ipſis
poſſumus. Primo igitur Euãgeliſtarũ verba cite
mus:in quibus dominus ſe tertia die ſurrecturũ
, prędicit.ĩquit enĩ Matthęus. Tũc pręcepit diſci Matthæus
, pulis ſuis,vt nemini dicerent quia ipſe eſſet IHE= 16
, SVS CHRISTVS. exĩde cœpit IHESVS oſtẽdere 20
, diſcipulis ſuis; quia oportet eum ire Hieroſoly=
, mã,& multa pati a ſenioribus,& ſcribis,& prĩci
, pibus ſacerdotũ,& occidi,et tertia die reſurgere.
Et iterũ alio loco: inducit dominũ ſic diſcipulos
, ſuos alloquẽtẽ. Ecce aſcẽdimus Hieroſolymã:et
, filius hominis tradetur prĩcipibus ſacerdotũ,&
, ſcribis,& condẽnabunt eum morte. & tradẽt eũ
, gẽtibus ad illudendũ,& flagellãdũ, & crucifigẽ
dũ:et tertia die reſurget. Et Marcus de domino. Marcus
, Docebat autẽ (inquit) diſcipulos : & dicebat il= 9
, lis.quoniã filius hominis tradetur in manus ho=
, minum,et occidẽt: & occiſus,tertia die reſurget.
Et Lucas de eadem re,ſimilem retinet ſententiã:
inducens dominum interrogantem diſcipulos,et
, eos admonentem, hoc pacto. Vos autem quem Lucas
, me eſſe dicitis? Reſpondens autem Simon Pe= 9
, trus dixit: CHRISTVM dei. At ille increpans il 18

Digitized by Google

los: præcepit ne cui dicerent hoc. dicens quia oportet filiū hominis multa pati, & reprobari a ſenioribus & principibus ſacerdotum et ſcribis, & occidi: et tertia die reſurgere. Et rurſus alio loco, inducit dominum ſic diſcipulos alloquētem. Ecce aſcendimus Hieroſolymā: et cōſummabūtur omnia quæ ſcripta ſunt per prophetas de filio hominis. tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, et conſpuetur. & poſtq̃ flagellauerint, occident eum: & tertia die reſurget. Ecce ex Matthæo, Marco, & Luca: quo modo apertiſſime ab occiſione domini, quam continuo eodē die paraſceues adveſperā ſepultura ſequuta eſt, tertia die dominus ſurrexit. ¶ Sed ex ſcriptis 27
nōnullorū, inſtabūt aliqui. quę tamen parui ęſtimāda erūt, prę ſertim ſi intelligētiæ ſpiritus euāgelici quantulumcunq; aduerſari videbuntur. Et

Ambroſius

primo ex Ambroſio: defendente dominum noctu ſurrexiſſe, in expoſitione huius, Veſpere autem ſabbati quæ luceſcit in prima ſabbati, hunc in modum. Primum igitur illud ſpectādum eſt: quid eſt quod ſcriptū eſt. Veſpere autem ſabbati quę luceſcit in prima ſabbati, ſurrexiſſe dominū. Et ſubdit. Non enim die ſabbati (nam ſiluerunt die ſabbati ſecundum mandatum) ſed poſt ſabbati diem, nocte vtiq; ſurrexit. ¶ Hic imprimis 28
dicimus: non eſſe ſcriptū, Veſpere ſabbati quæ luceſcit in prima ſabbati ſurrexiſſe dominū, ſed

veniſſe mulieres videre ſepulchrū. Sic enim Mat
» thæus. Veſpere autē ſabbati quæ luceſcit in pri- Matthæus 28
» ma ſabbati: venit Maria Magdalene, & altera
» Maria, videre ſepulchrum. Quāq etiam ſi nocte
illa quæ ſequitur ſabbatū, ſurrexiſſet dominus:
nō icci rco fit, quin tertia die ſurrexiſſet. nā He-
bręorum mos eſt: diem ſuum naturalem ab ini-
tio noctis auſpicari. & nox apud eos: diem præ-
» cedit artificialē. ſicut ſcriptū eſt. Et factū eſt ve- Geneſis I
» ſpere & mane, dies vnus. Sic itaq; cum dominus
die paraſceues mortuus ſit, & toto ſabbato iacue
rit in ſepulchro, ſi nocte ſequente ſabbatum quę
tertię diei eſt initium, ſurrexiſſet, proculdubio ter
tia die ſurrexiſſet. ¶ Verum nullus hic mihi in-
dignetur, oro: ſi non ōnia tribuere poſſim Am-
broſio, quæ hic ſua argumentatione contēdit, &
particulatim ad nonnulla reſpondeam. nō enim
id facio: vt cum tanto doctore contēdam, aut me
reſpectu eius aliquid eſſe exiſtimem, ſed vt de
reſurrectione domini (ſi ipſe præſtare dignabi-
29 tur) magis eluceſcat veritas. ¶ Neq; id continuo
tribuendum illi cenſemus, dominū noctu ſurre-
xiſſe: præſertim cum in reſurrectione domini, ip
ſe & Euāgeliſtæ omnes, diem ſemper nominēt,
nunquam noctem. Et id prophetæ, Exurgam
diluculo: de eius reſurrectione ītерpretari ſoleāt.
diluculum autem nō ad noctem, ſed diem perti-
neat, ſiquidem a diei luce: ſic dictū eſt. Et Mar-

Marcus 16 cus dicat, Surgens autem IHESVS, mane prima ſabbati: apparuit primo Mariæ Magdalenæ de qua eiecerat ſeptem dæmonia. Si autem mane: non igitur noctu. nā ſicut veſpere nocti: ita mane diei annumerari ſolet. ¶ Sed anget forſitan 30 alios id quod & beatū Ambroſiū: quomodo id

Matthæus 28 Matthæi, quod ſic grece habetur ὀψὲ δὲ σαββάτων τῆ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθε μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον, exponi debeat, aut quid prætendat?

¶ Nō abſurde forte crediderī: ſi hoc idē pretendere exiſtimē, ac ſi dicatur. Tarde autem ea die ſabbatorū que luceſcit in vnā, id eſt primā, ſabbatorū: venit Maria Magdalene & altera Maria videre ſepulchrum. Et quod vocabulū die, in prima particula intelligat Euangeliſta: ſatis ipſe inſinuat articulo fœminino τῆ, qui nihil habet quod referat niſi ex conſuetudine loquendi ἡμέρα id eſt die, ſicuti & poſt μίαν adiectiuum fœmininum ἡμέραν id eſt diem reſpicit. Stultum enim eſſet articulum illum τῆ referre ad aduerbium ὀψὲ, vel veſperum, vel veſper: quæ nequaquam hic habentur. Adde quod non apte dicitur, veſperum vel veſper luceſcit. nā veſperum tunc eſt: cum lux diei deficit, & tenebræ obtinēt, obtenebreſcit igitur veſperum: nō luceſcit. Ergo ſi prima die ſabbatorum quæ luceſcit in primam ſabbatorum venerunt ſanctæ illæ mulieres, vt vi

derent ſepulchrum: interdiu venerunt, & nō no-
ctu. ſed ſero tardeqꝫ nimium vt vngerent IHE-
SVM: quia non amplius iacebat in ſepulchro. Et
id, ὀψὲ hic potius ſignificare crediderim, q̄ veſpe
re: vt & in hoc loco annotat ipſe Ambroſius, di-
, cens. Deniqꝫ: græcus ſermo dixit ὀψὲ, hoc eſt
, ſero. ſero autē: & horam ſignat in occaſum diei,
, & cuiuſqꝫ rei ſignificat tarditatē. quomodo ſi di-
, cas, ſero mihi ſuggeſtum eſt: id eſt tarde. ſero ve-
, nit: id eſt qui poſt pręſtitutū tēpus aduenit, licet
, mane ſequenti die venerit. Hæc Ambroſius. Si
igitur accepiſſet ὀψὲ in ea ſignificatione qua ſero
tardeqꝫ ſignificat, et etiam intelligentiæ applicu-
iſſet: non puto dixiſſet, dominū noctu ſurrexiſſe.
ſed quia veterem ſequutus eſt interpretē qui alia
ſignificatione vſus ὀψὲ vertit veſpere: lapſus vide
tur, & multi forſitā poſt ipſū veterēqꝫ interpre-
tē. Nā propemodū exiſtimē hac ſignificatione
qua ſero ſiue tarde ſignificat nō nocturnū tēpus,
ſed tarditatē cuiuſpiā exequendi numeris aut ne
gocij: tū illi, tū veteri interpreti fuiſſe vtēdū. Et
ſacer Hieronymus hāc etiā ſignificationē ad E-
dibiā poſt Ambroſiū approbat: et eiuſdē ſentē
tiā de tēpore reſurrectionis domini ſeq̄tur. vnde
plurima difficultate laborat: adeo vt exiſtimet
Marci teſtimoniū nō recipiēdum, aut nouo ſub
diſtictionis modo cōtextū literę itelligēdū. quo-
rū neutrū credimus oportere. Et hāc etiā dictio-

nis ὀψὲ eſſe ſignificationē idicat Heſychius dicēs ὀψὲ, μετὰ πολὺν χρόνον. βραδέως. id eſt, poſt multū tempus. tarde. ¶Et perparū ſuffragatur 31 Ambroſio qđ adijcit ad cōfirmationē argumēti ſui: Mulieres profunda nocte veniſſe. Nā ex Marco: mane venerūt, et etiā orto iā ſole. ¶Addit inſuper. Vnde & mulieres, ad monumētū accedēdi habēt facultatē, iā vtiq; cuſtodibus q̄eſcētibus. & ipſi cuſtodes terrentur amplius: quod vſu venit excitis. ¶Sed quomodo accedendi facultatem habuiſſent: cum ſepulchrum eſſet obſignatum, & obuolutum ingens ſaxum ad oſtium monumenti, quo niſi vi grandi ammoto, introire noctu ad ſepulchrū non potuiſſent? Nōne cuſtodes permiſiſſent: aut territi, mulierculis ceſſiſſent? An timuiſſent magis: ne ſi itrare permiſiſſent, ſignacula infregiſſent, & etiam cum eſſent plures, corpus ſuſtuliſſent? quandoquidē vna ſola talis tāq; animoſa erat: vt tollere vellet. Si tu (inquit) ſuſtuliſti eum, dicito mihi vbi poſuiſti eum: & ego eum tollam? Enimuero veriſimilius eſt: mulieres metu noctis, cuſtodum, & locorum extra vrbē ſitorum & a vicinia remotorū, veniſſe die illuceſcēte, q̄ noctu. ¶Sed ſuam ſententiam, dominum noctu ſurre 32 xiſſe, roborat: inquiens. Principes ſacerdotum, congregati cum ſenioribus: id factum eſſe confirmāt. dicētes cuſtodibus: Dicite quia diſcipu-

li eius nocte venerũt:& furati ſunt eũ nobis dormientibus.ex tempore enim quod a cuſtodibus cõpererunt: argumentũ fraudis accipiũt. ¶Nõ ierim inficias: cuſtodes nocturno terræ motu, & repentina excuſſione ingẽtis lapidis ab oſtio monumenti,fuiſſe miſerabiliter obturbatos, ac citocitoq; veſano metu percitos, fugiſſe. Quando enim, miniſtri pricipis tenebrarũ deturbari debuerũt: niſi noctu,et exiſtentibus tenebris? Neque negauerim: illum terræ motum, noctu factum fuiſſe. At nõdũ ob id,tribuo: ipſum victorem triumphatoreq; principis tenebrarũ,noctu et in tenebris ſurrexiſſe.Si enim ſigna mortẽ eius præuenerũt:quid mirũ,motũ illũ reſurrectionẽ eius prçueniſſe,& poſtea ſurrexiſſe dominũ mane prima ſabbati, vt fidelis teſtis eius memoriæ prodidit Marcus? Neq; digni etiam erant cuſtodes illi: vt hora reſurrectionis æterno regi adeſſent,cui neq; apoſtoli,neq; diſcipulorum vlli,ſed ſoli angeli aſtiterunt. Neq; ſciuerũt vnquã principes ſacerdotum & ſeniores cõgregati, crudeliſſimi CHRISTI crucifixores:qua hora dominus vñq; ſurrexerit,neq; profecto digni etiã erãt. ſed ſolũ mẽdacijs, ſuos armabãt cuſtodes: quos nimio terrore correptos ſciebãt nocte fugiſſe. & ipſi quoq; perfidi mẽdaciorũ inſtructores:ſi affuiſſent, vt qui lõge vecordiores erãt,cõcitatius nimio pauore exanimati fugiſſent,niſi aqualiculi

ſaginati & præpingues ventres, eos tardiores ad
fugã reddidiſſent. ¶ Poſtremo, ita eſſe ex Ioãne
contendit: dicens. Nam & Ioãnes, mane cũ ad-
huc tenebrę eſſent, Mariam Magdalenam ad ſe
& Petrũ veniſſe ſignificat: & tamen ignarã factę
reſurrectionis, inducit. Sic ille. ¶ Sed nũquid eo 33
ꝙ Maria Magdalena mane venerit ad ſepul-
chrum, ſed tenebris adhuc ſepulchrum occupan
tibus, queãdmodum in aurora aut diluculo ad-
huc domos & loca obſepta muris parietibuſve
occupare ſolent tenebrę, & viderit lapidem ab
oſtio monumenti ſublatum, cuſtodes nõ viderit
(nã nimio perculſi metu iã fugerãt) & hinc opi-
nata ſit ſublato domini corpore eos abijſſe, et id
cucurrerit Petro & Ioãni nũciare, non quod ve-
rũ erat, ſed quod ſuſpicata et falſo quidẽ, fuerat:
nunquid ob hæc inquã, recte efficietur, dominũ
noctu ſurrexiſſe? Et Ioannes: ignaram factæ re-
ſurrectionis inducit. Si ignara: quomodo igitur
ex eius teſtimonio, colligere quis poteſt, factam
reſurrectionẽ, & eam quidem noctu? Et etiam
ſi dicit Ioannes eã ad ſe & Petrũ veniſſe mane,
cũ adhuc eſſent tenebræ, ſi mane & diluculũ idẽ
eſt, et diluculũ pellit tenebras, & mane quoq; :
pugnãt dubio procul aliquo modo, ꝙ mane tũc
eſſet, & tenebrę ſimpliciter eſſent. Neq; Euãgeli
ſta dicit, Mariã Magdalenã ad ſe & Petrũ ma-
ne veniſſe, cum adhuc tenebrę eſſent: ſed veniſſe

ad monumētum. Neq; ſimpliciter cum tenebræ eſſent: ſed σκοτείασ ἔτι οὔσησ εἰσ τὸ μνημεῖον. id eſt, cū adhuc tenebrę eſſent ad, ſiue apud monumētū. Sed eſto id, cum adhuc tenebræ eſſent, reuocetur ad præcedens, venit, & nō ad ſequēs, ad monumētū: nullus tamē inficiari poteſt quin mane referatur ad venit. Quare, venit mane: ſed neque perfecto die, neque perfectis tenebris, ſed partim dieſcente, partim adhuc tenebreſcente tēpore. Atq; hoc tēpus: diluculum & crepuſculū dici ſolet, quod in diē cōputatur potius q̄ in noctē. & in quo dominum ſurrexiſſe, nequaquā abnuemus: ſicut ſcriptū erat. Exurgā diluculo. Ex hac igitur Ioānis litera: nullo pacto tra- Pſalmus 56

34 hi poſſit, dominū noctu ſurrexiſſe. ¶ Et deniq; quaſi fulcimētū additur. Et vt ſcias nocte factū: aliæ mulieres neſciūt, alię ſciunt. ſciunt: quę obſeruabant noctibus & diebus. neſciunt: quæ receſſerunt. ¶ At dici oportuit: quęnam obſeruabant diebus ac noctibus. nam nulla, vt arbitror, obſeruaſſe: ſed omnes mane, hæ citius, illę tardius ad monumentū veniſſe depræhēdētur. Nulla itē adduci poterit, q̄ cognouerit dominum noctu ſurrexiſſe: cū prima cui apparuit, fuerit Maria Magdalene a qua ſeptē eiecerat dæmonia, quæ mane venerat ad monumentū, & poſtea acceſſit ad Petrum & Ioannē, & rediјt ad ſepulchrū. Et abeūtibus Petro & Ioāne: nihil adhuc de domi-

ni reſurrectione nouerat. Vnde tãto eũdi redeũ-
diq; interuallo: ſi prius primo mane venerat, tũc
ſane cũ vidit dominũ, alta dies eſſe potuit. Ad-
de ꝙ aliæ mulieres, quę poſteriores dominũ oc-
currẽtem in via viderunt, quãuis valde mane ad
monumẽtum veniſſent: iã ſol (teſtante Marco)
Marcus 16 exortus erat. Et cum trãſijſſet (inquit) ſabbatũ,
Maria Magdalene, Maria Iacobi, & Salome,
emerũt aromata, vt venientes vngerẽt IHESVM.
& valde mane vna ſabbatorum, veniunt ad mo-
numentum: orto iam ſole. ¶ Sed adijcies forſi- 35
tan: mirabile valde eſſe quod ait Euangeliſta.
Valde mane venerũt ad monumentũ, orto iam
ſole. nam ſi valde mane: quo modo orto iam ſo
le? ¶ Mirabile certe eſt, ſed mirabile mirabili
opponam: patiente ſcilicet totius maieſtatis do-
mino, ſolem trihorio lucem ſuam diemq; mun-
do denegaſſe, & lunam repente (teſte Diony-
ſio) eundem ſubijſſe, ne & ipſa poſſet alicui par-
ti orbis illucere. Quid igitur, ſi ſol qui lucẽ ſuã,
quaſi lugens CHRISTO moriẽte retraxit: eãdem
quaſi exultãs ipſo reſurgẽte accelerauerit, et tãꝗ
officioſus (quod videtur innuere Euangeliſta)
citius ſolito, illo die ob reſurrectionis gloriam,
illuxerit exortuſq; fuerit, iuxta illud, Valde ma-
ne venerunt ad monumentum: orto iam ſole?
De defectu ſolis ab hora ſexta quæ eſt meri-
diei, vſq; ad horam nonã, tenebriſq; illis ſubito

exortis, terræ motu, & petris ſciſſis domino moriente, & monumētis apertis eodem reſurgente, ac rediuiuis, a q̄ plurimis in ciuitate ſancta viſis poſt domini reſurrectionem: quis certiorem hiſtoricum q̄ Euāgeliſtam requirat? Cur igitur & in hoc, ꝙ ſummo profundoque mane exortus ſit ſol, ſolitum exoriendi modum præueniens: alium requiras hiſtoricum, cur alium teſtem q̄ Euangeliſtam? Verbi cauſa, ſi aliis diebus hora prima exoriebatur (ab exortu enim: primā horam artificialis diei cōputant Hebræi) tunc multo ante primā quod eſt ſummū mane, illa die exortus ſit? Et hoc etiā ex Euāgeliſta ſecretū noſſe: gaudere debes. ¶ Ergo, dices, nox illa: duodecim horarum nō fuiſſet. ¶ Quid inde? Nōne dominus: diei dominus eſt et noctis? Si nox, diē paſſionis intercepit: quid ſi dies, noctem reſurrectionis interceperit? et vt ille ſubortis tenebris breuiatus eſt: ita & hæc, accelerāte ſole, ſit abbreuiata, dies autem prolōgatus? Quod & id pſalmi 56 iuxta vnam intelligentiam, Excitare glo-
„ ria mea: excitare pſalterium & cithara: excitabo Pſalmus 56
„ auroram, inſinuare videtur, tanq̄ in ſpiritu, dicēte propheta. Accelera excitationē tuam O MESIAH gloria mea, accelera excitationem tuam O MESIAH laus pſalterij mei & Citharę: & ſpiritu reſpondente, accelerabo tempus aurorę excitationis meæ. Nam quid per excitare aurorā, q̄

eā ipſā ſolitū tēpus prçuenire: vt citius ſolito ſol
oriatur,ītelligere debemus? Quod & huic dicto
Euāgeliſtæ, Valde mane venerūt ad monumē=
tū,orto iā ſole: admodū conſonū eſt. ¶ Attamē 36
(inquies) Beda de reſurrectione domini & mo=
ra eius in ſepulchro,q̄uis acquieſcat dominū ma
ne, qđ diei adiūgitur, ſurrexiſſe:aliter tamē ſcri
Beda — bit. Nā illud (inquit) queſtione nō indignū eſſe
videtur: quomodo ſaluator tribus diebus & tri=
bus noctibus ī corde terræ fuerit, cū ipſe ī para=
ſceue hora quaſi ſexta ſit crucifixus, & ī vna ſab=
batorum valde diluculo reſurrexerit a mortuis.
Itaq; ītelligēdū eſt illud ſynecdochice dictū:hoc
eſt,ſi diei paraſceues ꝑtē qua ſepultus eſt cū p̄ter
ita nocte pro nocte & die accipias, & pro toto
die ſabbati noctē & diē ītegrū,et noctē domini=
cā cū eodē die illuceſcēte ac per hoc īcipiēte,par=
tē pro toto,habes profecto triduū et tres noctes.
Nec illud etiā minus cōſiderādū eſt: qa ſimpla
mors redemptoris noſtri profuit duplæ noſtrę,
et ſimpla eius reſurrectio profuit duplæ noſtræ.
mors carnis eius:& reſurrectio eius. mors carnis
noſtræ & reſurrectio eius,mors animę noſtræ et
reſurrectio eius:duę ſūt mortes noſtrę,et duę ſūt
reſurrectiones noſtrę.duo & duo:ſunt quatuor.
vnā mortē domini & vnā reſurrectionē eius,ad=
de ad quatuor noſtras:& ſex faciunt. Igitur ſim=
plū domini & duplū noſtrū,tres ſunt:et tres par

, tes habet ſenarij numeri. quod ſignificauerũt triginta ſex horæ: quibus fuit dominus in inferno. , Huic ſimplo: cõgruũt duodeci horæ diurnę, & , viginti quatuor nocturnę. Itẽ vigiti quatuor: ad , duplã mortẽ noſtrã cõueniũt. & illæ duodecim , horę: ad mortem domini ſimplam. Non autem , immerito, vno die in ſepulchro & duabus nocti , bus iacuit: quia videlicet lucem ſuę ſimplæ mor , tis, tenebris duplæ noſtræ mortis adimpleuit. Hæc Beda. Ecce ponit dominũ viginti quatuor horis nocturnis in ſepulchro iacuiſſe: quod nequaquam ita eſſet, ſi nox illa duodecim horarũ nõ fuiſſet. ¶ Fateor ſane Bedã, hęc magna cũ diligentia, partim ex Auguſtino, partim ex ſeipſo dixiſſe: & agnoſco imprimis venerabilẽ mihi Bedã eſſe, ſed infra euãgeliſtã. & multa hic egregie humano more philoſophatum: ſed forte perparum ad intelligentiã ſpiritus ac euangelicum ſenſum. & hic ſudaſſe: vt per grãmaticorum figuras oſtẽderet, quomodo tribus diebus et tribus noctibus iacuerit dominus in ſepulchro. quod myſteriũ: dominus nõ per grãmaticam, ſed per ſacram Ionæ figuram intelligi voluit. Et inſuper difficile admodum illi fuiſſe ex vigintiquatuor horis nocturnis, quibus ſolũ dominus, ſentẽtia eius fuit i ſepulchro: tres noctes cõminiſci. quãuis forte etiam paucioribus fuerit: ſi ſol illa die citius ſolito exortus ſit. Et multo magis ex

duodecim horis diurnis : tres conflare dies, aut
æquales, aut paulo lōgiores q̄ ſint in ęqnoctio.
Igitur Bedā laudabimus ꝙ tā generoſo conatu
pro ingenij viribus, voluerit nobis hoc myſteriū
aperire. ſenſum tamē ſpiritus ac euangelicū quiſ
quis is ſit: illi, cęteriſq; ſcriptoribus, iure pręfere-
mus. ¶ Nec id queq̄ offendat: ꝙ ex verbis euan 38
gelicis quiſpiā ſuſpicetur, noctē illā reſurrectio-
nis fuiſſe breuiorē, q̄ ſi dominus non reſurrexiſ-
ſet: cū tamē Aſtrologi ex ſupputationibus ſuis
nihil tale factū intelligere poſſint. ¶ Quid enim
cuiq̄ cum Aſtrologis: cū diuina tractantur? Qui
tamen ſi affuiſſent: potuiſſent (haud dubio) et ip
ſi nō tam ſupputationibus q̄ horoſcopijs, & in-
ſtrumētis aſtrologicis depræhēdere, ſicuti Apol
lophanes et Dionyſius ſuis quadrātibus et aſtro
labis: innaturale illud, terrificum, & nullo ſęcu-
lo auditum ſolis deliquiū. ¶ Arbitror itaq; ſatis
mōſtratum, dominū noſtrū: die illuceſcēte, et die
quidē tertia, ſurrexiſſe, & non nocte, vt Ambro-
ſius, q̄uis nō ſine ipellētibus et apparētibus for-
tibuſq; ſuadelis, opinatus eſt. ¶ At q̄q̄ eloquia 39
ſūmā auctoritatis obtinēt: accedāt tamē alij do-
ctores eccleſiæ qui huic ſentētię Ambroſij nō ac-
cedūt. Hieronymus id Marci, Et cum tranſiſſet
ſabbatum, Maria Magdalene & Maria Iacobi
Hieronymꝰ & Salome emerunt aromata, exponens: ait. Poſt
ſabbata triſtia: fœlix irradiat dies, qui prima-

tum in diebus tenet, luce prima in eo luceſcente, & domino in eo cum triumpho reſurgente. hæc eſt dies quam fecit dominus: exultemus & lętemur in ea. Ecce, Hieronymus ſentit dominū prima luce diei ſurrexiſſe: ſi modo is commētarius in Marcum, eius ſit. Nam in ſolutionibus quæſtionum ad Edibiam aliter ſentire videtur, ſequiq; Ambroſium: cui penitus vt Ambroſio ſatiſfaciēdum eſt, eiſdemq; reſponſionibus. Auguſtinus vero in quodā ſermone natiuitatis: de domino, ſic dicit. Qua die conceptus eſt ex vtero: in ipſa die reſurrexit ab inferis cum gloria paſſionis. Et ſubdit. Ad veſperum abundauit fletus: & ad matutinum lętitia. veſperum paſſionis: quando ſequebatur eum multitudo populi, & mulieres lamentabantur & plorabant. matutinum reſurrectionis: quo mulieres cū gaudio, a monumento, & diſcipuli cum gaudio ad monumentū currebāt. Item libro quarto de trinitate. Ab hora ergo mortis vſq; ad diluculum reſurrectionis: horæ ſunt quadraginta, vt etiam ipſa hora nona connumeretur. En: quomodo etiam aperte, Auguſtinus ſacræ reſurrectioni matutinum & diluculum tribuere videtur. ¶ Hiſtoria tamen Sampſonis, adhuc cuipiam videbitur fauere opinioni eorum: qui ſentiunt dominum noctu ſurrexiſſe. Nam ſunt qui id Iudicum de Sampſone (Abijt quoq; in Gazam, & vidit ibi me-

Auguſtin9

4. De tri. 6

Iudicum 16

retricen, ingreſſuſq; eſt ad eam. Et quod ſub-
ditur. Dormiuit autem Sampſon vſque ad me-
diũ noctis: & inde cõſurgẽs appræhẽdit ambas
portę fores, cũ poſtibus, & ſera, impoſitiſq; hu-
meris ſuis portauit ad verticem mõtis qui reſpi-
cit Ebron) volũt dominicæ reſurrectionis, ꝙ fa
cta fuerit ĩ media nocte, figurã videri. pręcipue
ex his verbis: dormiuit vſq; ad medium noctis,
& inde conſurgens. ¶ Sed noſſe operæprecium
erat: vocabulũ Hebræũ VAISCAB hic poſitum,
non potius dormiuit q̃ cubuit, quieuit, manſit in
lecto ſignificare. Et non ab re forſitan quiſpiam
putauerit Sampſonem tam paruo tempore, vix
ſcilicet quatuor horarum ſpacio: non dormiendi
ſed leuãdi animi cauſa ad meretricẽ ingreſſum.
¶ Et hoc etiam quod ſubinde in eodẽ loco de
Iudicum 19 ſomno & exurrectione eius ſcribitur (Qui cõſur
gens de ſomno: extraxit clauũ cum crinibus &
licio. Item. Qui de ſomno cõſurgẽs: dixit. egre-
diar: ſicut feci ante) cur de reſurrectione non in-
terpretantur, cum ſimilia, & expreſſiora etiã ver
ba habeãtur? Cur illic potius: quã hic? Arbitra-
riũ certe id videtur: & nullo ſufficienti argumen
to ſuffultum. nam & dominus de ſua dormitio-
ne, & mora ſub terra ad tempus vſq; reſurrectio
nis ſuæ: non ad Sampſonis, ſed ad Ionę nos re-
mittit figuram. Qꝫ ſi id facinoris Sampſonis, fi-
gura fuit: potius mõſtrat inferorum confractio

nẽ, & CHRISTI de ſpoliatis euictiſq́ꝫ inferis triũ-
phum, ex portarum, poſtium, & ſeræ ſublatio-
ne, q̃ tempus reſurrectionis dominicę. An CHRI
STI teſtimonium ex figura Ionæ relinquet quiſ-
quam: vt ſequatur incertum, & nullo eloquiorũ
teſtimonio confirmatum? Non eſt igitur validũ
ex figura Sampſonis ſumptum argumentum, ꝙ
dominus media nocte ſurrexerit: quãuis etiam
quædam Gregorij ad populum de reſurrectio-
ne domini, declamatio, nõnullis ad id ferre poſ-
ſe videatur ſuffragiũ. ¶ Quod & rurſus: alia
ratione perſpicuum fuerit. nam ſi hic vix qua-
tuor horæ ponuntur, & nox nominatur: cur id
figuram ꝙ reſurrectio domini qui tribus die-
bus & tribus noctibus fuit in corde terræ, media
nocte facta fuerit, eſſe putabimus, & non potius
vbi tres dies & mane nominantur, & multa alia
reſurrectioni maxime accõmoda? vt id Exodi.
» Iamq́ꝫ aduenerat tertius dies, & mane inclarue- Exodus
» rat: et ecce cœperũt audiri tonitrua & micare ful 19
» gura. Et ſubditur. Eo quod deſcẽdiſſet dominus
» ſuper eum. Ecce mane tertiæ diei: dominus exhi
bet ſuã præſentiam, tonitrua fiunt, micant fulgu
ra, quadragita diebus diuinitas adeſt, poſt quos
ſe recipit in cœlum. In Oſee ſimiliter tres dies
nominantur & dilucidum: & tertia ac diluculum
» reſurrectioni deputantur, vbi ſic habetur. Viui- Oſee
» ficabit nos poſt duos dies: in die tertia ſuſcitabit 6

nos. Et ſubditur. Quaſi diluculū: præparatus eſt
Sophonias 3 egreſſus eius. et Sophonias. Verūtamē diluculo
ſurgētes: corruperūt ōnes cogitationes ſuas. Qua
propter expecta me dicit dn̄s: i die reſurrectionis
meę. Vides, vbi de diluculo mētionē fecit: cōtinē
ter diē ſuę reſurrectionis adiūgit dominus. Parū
igitur efficax: tū ex verbis domini, tū ex alijs fi-
guris & ꝓphetis, habeatur illa ad reſurrectionis
propoſitum, Sampſonis figura. ¶ Et licet hacte 40
nus forſitā abūde tibi dominū die tertia & inter-
diu ſurrexiſſe oſtēdiſſe videbor: miraberis tamē
quomodo in triginta ſex horis, ſi nō etiam pau-
cioribus, tres dies & tres noctes computētur. Vt
paucis, pro virili faciā ſatis: nō autumo, ex hora
rū ſupputatione quærendā eſſe eius rei, dominū
videlicet tertia die reſurrexiſſe, intelligentiā (hęc
enim humana & curioſa magis eſt: q̄ vera forſan
indagatio) ſed ſecundū ſcripturarum intelligen-
tiam. Proinde dicere videtur Paulus: prima ad
1. Corin. 15 » Corinthios. Tradidi eni vobis imprimis: quod
» & accepi. quoniam CHRISTVS mortuus eſt pro
» peccatis noſtris: ſecūdum ſcripturas. Et quia ſe-
» pultus eſt: & quia reſurrexit tertia die ſecūdum
» ſcripturas. Ac ſi aperte diceret: reſurrexit tertia
die, non ſecundum ſenſus veſtros veſtraſq; intel-
ligendi præſumptiones, ſed ſecūdum ſcripturas,
ſecundum ſenſum intelligentiamq; ſcripturarū.
qui ſenſus, & quę intelligentia: ſpiritus eſt. ¶ At 41

fortius inſiſtes, ſcire cupiens: quis is ſenſus, quæ ea intelligẽtia ſpiritus. ¶ Reſpondeo, ꝙ tametſi mihi impoſſibile ſit, ex me ad illã intelligẽtiam penetrare: eam tamen in hac re eſſe puto, quam deifer Ignatius in prima epiſtola q̃ eſt ad Trallianos aperit, de domino ſic loquẽs. Ante vero ſolis occaſum, de cruce depoſitus eſt: & ſepultus in monumento nouo. Sabbato vero: manſit ſub terra i ſepulchro, ĩ quo poſuit eũ Ioſeph ab Arimathia. Dominica autẽ die: ſurrexit a mortuis. ſecũdũ qđ dictũ eſt ab eo: Sicut fuit Ionas in vẽtre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ſic erit filius hoīs in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Cõtinet autẽ dies paraſceues: paſſionẽ eius. ſabbatum vero: ſepulturã & requiẽ. dominica autẽ: reſurrectionẽ. Hæc Ignatius. Igitur hi tres dies: nõ a triginta ſex horis colligendi ſunt, ſed ſic. dies: paſſionis. dies: ſepulturæ. dies: reſurrectionis. paraſceue. ſabbatum. dominica. Die paraſceues: vere mortuus eſt. ſabbato: vere iacuit in ſepulchro. die dominica: vere reſurrexit

Ignatius ad Trallianos

42 a mortuis. ¶ Dices hic, verũ & indubitatũ eſſe dominũ vitę, tertia a paſſionis ſuę die reſurrexiſſe: ſed non ſatis ex hoc exploratũ haberi, ipſum tribus diebus & tribus noctibus in corde terræ fuiſſe. Nam eſto, inquies, ꝙ die paraſceues iacuerit in ſepulchro, et die ſabbati, & die dominica quatenus ſurrexit diluculo: non potuit tamẽ

in ſepulchro fuiſſe, niſi nocte ſabbati et nocte do-
minicæ,quæ duæ tantum noctes ſunt. ¶ Id vnũ 43
aſſerere poſſumus : veriſſimum eſſe domini ver-
bum,& veriſſimum euãgelium: quamuis intelli
gentia eius nos fugeret. Aſpiret tamẽ ille qui lu-
cet in tenebris & omnes illuminat: vt neque hoc
myſterium nos lateat, neq; intelligẽtia ſpiritus,
ſed Euãgelij ſenſum aſſequamur. Atq; impri-
Matthæus 12 mis hoc ſaluatoris dictũ apud Matthæum (Si-
cut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tri-
bus noctibus: ſic erit filius hominis in corde ter-
ræ tribus diebus & tribus noctibus) videtur nõ
de mora eius in ſepulchro intelligendum:ſed de
exiſtentia eius apud inferos.nam cetus : non ſe-
pulchrum,ſed infernum deſignabat. ſic enim in
Ionas 2 Ionã legitur. De ventre inferi clamaui: & ex-
audiſti vocem meã. Neq; igitur cor terræ ſepul-
chrum: ſed infernum deſignat. Sed quomodo,
pręſentia:CHRISTVS tribus diebus & tribus no
ctibus fuit in inferno? Qui tres illi dies : & quæ
tres illæ noctes? ¶ Hic fortaſſe q̃ſpiã exiſtimet 44.
illas noctes fuiſſe noctẽ paraſceues, noctẽ ſab-
bati,noctẽ dominicę. Et in nocte paſſionis quæ
eſt nox paraſceues,dominũ præueniſſe inferos:
& apprehenſione,præſentẽ illic adfuiſſe, quod
& nõnulli teſtati ſunt,et id Euangeliſtã ex pœ-
nis quas tũc ipſe dominus patiebatur innuiſſe.
Matthæus 26 Nam & ipſe ex Matthæo: illa nocte cœpit cõ-

triſtari & mœſtus eſſe. Et ex Marco: pauere & Marcus
tædere. Et ex vtriſq;: dicere apoſtolis ſuis, Tri- 14
ſtis eſt anima mea vſq; ad mortem. Et ex Luca: Lucas
Factus i agonia, prolixius orabat. & factus eſt 22
ſudor eius: ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in
terrã. De quo: & hæc pſalmorũ ipleta vidẽtur.
Super me confirmatus eſt furor tuus: & omnes Pſalmus
fluctus tuos induxiſti ſuper me. In me trãſierũt 87
iræ tuæ: & terrores tui conturbauerunt me. Cir- 114
cũdederũt me ſicut aqua tota die: circũdederũt
me ſimul. Circũdederũt me dolores mortis: &
pericula inferni inuenerũt me. Et tã acerbę et importabiles erãt pœnæ illę quas dominus ſecundũ animã in orto patiebatur, quo Adę peccato q̨ i orto peccauerat, et peccatis poſteritatis eius, alioq̨ pœnas inferorũ perpetuo paſſurę, ſatiſfaceret: vt ex cõpaſſione patris, qui eũ nõ corpore tantum, ſed etiã animo & acerbiſſime quidẽ pro nobis miſeris reparãdis ſic pati voluit, factum ſit vt deſcẽderit angelus e cœlo (teſte Luca) qui in tantis tamq; intolerabilibus cuiq; mortaliũ pœnis, cõfortaret eũ. Quod in pœnis corporalibus crucis perferendis: factum non legitur. quę etiam tantę eſſe nequeunt, quamuis omniũ maximæ ſint: quãtæ quæ animæ. Et proinde cum dominus apud Matthæum, Marcum, & Lucã, orat patrem miſericordiarum, ſi poſſibile eſt trãſferri a ſe calicem illũ: nõ tam eum, calicem illum

paſſionis quem in cruce ſecundum corpus portaturus erat, q̃ de calice quem in orto ſecūdū animam iam portabat deprecatū fuiſſe, omnes pœnas debitas peccatis innumerabilibus omnium miſerorū tam in hoc mundo q̃ in inferno, luſtrātem, & omnibus ſua iam pœna ſecūdum animā ſatiſfacere incipientē. qui in cruce haud ita multo poſt, ſua paſſione & morte ſecundum corpus iuxta ſanctum verbum ſuum: omnia erat cōſummaturus. vt ſic mirabili dei diſpenſatione & inſcrutabili in nos pietate: totus (alioqui infœliciſſimus) homo, pœnis illis totius humanitatis tā corporis q̃ animæ IHESV fœliciſſimus, & in corpore & in anima, ad fœlicia regna volaret, quæ per Adam prius perdiderat. De quibus CHRISTI IHESV acerbiſſimis & omnium aliorū mortalium incōparabilibus pœnis, adeo vt eas propheta in ſpiritu, pœnis inferni compareτ: lege ſi cordi eſt Cuſam, & alios, quibus in ſpiritu contēplando datum eſt magis noſſe, q̃ humana cogitatione attingere. Illa itaq; nocte paraſceues: hac ſententia, CHRISTVS dominus cœpit eſſe in corde terræ. & etiam nocte ſabbati & nocte dominicę, q̄bus quidē duabus noctibus ſacrū corpus eius iacuit in ſepulchro: in corde terræ fuit. anima q̄dē inferorū ſpoliatrice: reipſa ſua præſentia in inferno exiſtēte. Hæ igitur tres ſunt noctes, quibus ipſe mundi redemptor fuit in corde

terræ:nox paraſceues,nox ſabbati,nox domini-
cæ. Sed ſi dies quæris : hi ſunt. dies paraſceues:
in cuius hora nona dominus expirauit.dies ſab-
bati: qua iacuit in ſepulchro. & dies dominica:
in cuius diluculo ſurrexit.diluculum autem:diei
(vt dictum eſt) ānumerari ſolet.Immo : per veſ-
pere & mane , dies & nox, ſacrorum eloquiorū
conſuetudine inſinuātur. & eo nimirum dignius
quo dominus omnium maluit,veſpere ſua mor
te & ſepultura honorare,& mane ſua glorioſiſſi
45 ma reſurrectione,q̄ alia diei tempora. ¶ Ex quo
fit iterum : vt dominus non noctu, ſed interdiu
ſurrexerit.alioqui: tres dies non inuenias.Quod
etiam & figura Ionæ monſtrat: ſi quis eam forte
ſpiritualiter examinauerit. Nam vbi euomuit eū
piſcis,quod deſignat CHRISTI reditū ab inferis:
factum eſt verbum domini ad Ionam ſecundo,
• dicens. Surge:& vade in Niniuem ciuitatem ma Ionas
• gnā.Quod dicit. Surge: reſurrectionem CHRI- 3
STI declarat.quod pręcipit ambulare: monſtrat
fuiſſe diem. nam præcipere id nocte fieri: minus
conſentaneum videtur . At Niniue ciuitas ma-
gna: mūdum iſtum deſignat,in quem rediuiuus
ex inferis CHRISTVS introijt,omnes ſancta præ
dicatione & pœnitentia ad ſe vocans in ſalutem.
46 ¶ Verūtamen ſi quis iure admiretur illam incō-
prehēſibilem ſummi patris in nos clementiam,
qui proprio filio non pepercit , ſed illum , tam

ſecūdum corpus quā ſecundum animam tantas tamq̨ acerbas pati pœnas pro nobis redimēdis voluit, durū tamen illi videatur tribuere, dominū noſtrū illa nocte paraſceues quādo ī orto patrē orabat, fuiſſe in corde terrę: nō impēdio cōtēderī aut cōtradixerim. Nā forte vicinius, huius rei ſacramentū: ex figura Ionæ depræhendetur. Siquidē prius oritur tēpeſtas, cœlum turbatur, quatiūt procellę, dormit Ionas: quā deſcēdat in ventrē ceti. et tribus diebus & tribus noctibus: in vētre ceti cōtinetur. Si igitur tēpeſtas illa: maximā illā, paſſionis tēpore cōmotionē mōſtrat. turbatio cœli: tenebras, et ſolis obſcurationē. ſęuitia quatiētiū procellarū: terrę motū. et lapidū ſciſſionē. dormitio profunda Ionę: domini mortē. deſcēſio ī cetū: deſcēſionē domini ad inferos. et mora illa Ionę poſt ſōnū, in vētre ceti tribus diebus et tribus noctibus: illā CHRISTI a morte ſua in corde terrę (clauſtris inferorū per eū reſeratis) morā triū dierū & triū noctiū. ſi inquā hæc mōſtrant: ex hac certe figura, CHRISTVS dominus a morte ſua tribus diebus, et tribus noctibus fuit in corde terræ. ¶ Sed hic obrepit non minima difficultas: q̨nā ſint tres illi dies, & q̄nā tres illę noctes, ab omni ſaluificæ mortis domini tēpore? 47
¶ Id nequaq̨ nos latere par eſt: domino moriēte, tenebras adhuc fuiſſe, et etiā tūc maximas, vt pote ſole obſcurato, id quod: ſanctus Euāgeliſta

Lucas prodit, dicẽs. Erat autẽ fere hora ſexta: & Lucas 23
tenebræ factę ſunt in vniuerſam terrã vſq; in ho-
rã nonã. & obſcuratus eſt ſol: & velũ tẽpli, ſciſſũ
eſt ĩ mediũ. et clamãs voce magna: IHESVS ait.
Pater: ĩ manus tuas cõmẽdo ſpiritũ meũ. et hęc
dicẽs: expirauit. Ecce ãte nonã, ab hora ſexta te
nebrę erãt: ſed hora nona obſcuratus eſt ſol, et ve
lũ tẽpli ſciſſũ. et hoc fuit: ipſo vitę mortiſq; domi
no expirãte. Verũ eo iã mortuo & ĩfernũ iã tenẽ
te: reſumpſit ſol ſplẽdorẽ ſuũ. vt Iona in vẽtre ce
ti iam exiſtẽte: repurgatũ eſt cœlũ, & tẽpeſtas ſe-
data. Ergo prima nox, qua CHRISTVS triplicis
machinę dominus fuit in corde terræ: in myſte-
rio intelligenda eſt: ſcilicet hæ tenebrę, & hęc ſo
lis obſcuratio in morte eius, in paraſceue. ſecũda
eſt: nox magni ſabbati. tertia: nox dominicę. Pri
ma dies: dies paraſceues qui etiã ab ea parte ho
ræ nonę qua pro animarũ ſolutione apud ĩferos
fuit, cœpit ad noctẽ vſq; illucere. ſecũda: dies ſab
bati. tertia: dies dominica, q̃ a diluculo cępit. Hi
igitur: ſunt tres illi dies. & iſtæ: tres illæ noctes.
Cęterũ vt Matthæus inſinuaret, dominũ, tene- Matthæus 27
bris adhuc exiſtẽtibus, expiraſſe: dicit IHESVM
circa horam nonam voce magna clamaſſe, & ip-
ſo ſpiritũ emittente velum templi ſciſſum eſſe, &
terram motam. Atque tunc ex eodem: Centu-
rio viſis ſignis quę in morte eius facta ſunt, con- Lucas 23
feſſus eſt fuiſſe filium dei. Et ex Luca: Omnis

• turba eorum qui ſimul aderant ad ſpectaculum
• iſtud, & videbant quæ fiebant: percutientes pe-
• ctora ſua, reuertebantur. Fit igitur recte, vt triduum illud exiſtentiæ CHRISTI in corde terræ, & triduum reſurrectionis: a morte domini, cõſimiliter ſumẽdum ſit. Et quãq̃ ſepulturę eius etiã triduum computari poteſt (nam in paraſceue ſepultus eſt: ſabbato toto iacuit in ſepulchro, & dominica mane ſurrexit) non tamẽ æque vt tres dies, ita tres noctes, ſepulturę tribui poſſunt. Nã ſepultus eſt in pareſceue repurgato cœlo: & citra noctis magni ſabbati initium. Quare ſepulturæ tres noctes tribuere non poſſis: quãuis tres dies poſſis. Cæterũ quia domino moriente hora nona, & eadem domino inferos tenente, nox illa ſupra naturã inducta, ſtatim deſijt, & dies reſtitutus illuxit, vt & Iona in ventre ceti ſuſcepto, ilico ceſſauit tẽpeſtas, & reddita eſt cœli ſerenitas: ideo non vſqueadeo prompte ex Euangeliſtis, huius rei deprehenditur myſteriũ, niſi quis ſpiritus ſequatur intelligentiã. Quæ etiã: nõnullos ſanctorũ minime latuit. Nã & ſanctus Leo in quodam ſermone de paſſione domini: ſic illã

Leo • aperuit. Emittẽte (inquit) ſpiritum CHRISTO:
• omnia elementa tremuerunt, denſis tenebris
• ſplendor ſolis obductus: extraordinariæ nocti
• ſubdidit diem. Ecce quomodo ſpiritũ emittente domino, noctem vocat: ſed extraordinariam.

48 ¶ Vnde fit: vt paraſceue, duplex nox tribuatur. vna ordinaria: in qua dominus orat & capitur. altera extraordinaria: in qua emittit ſpiritum, & clauſtra inferorum ſubit, inferos ſpoliaturus. Hęc: ſupra naturam. illa: ſecundum naturā. De hac: prophetatum erat. Occūbet ſol in meridie & cōtenebrabitur ſuper terrā in die, lux. De illa vero dicit dominus. Omnes vos ſcandalum patiemini in me in iſta nocte. ſcriptum eſt enim. Percutiam paſtorem: & diſpergentur oues gregis. Et ſubdit Leo. Stabilitatem ſuam: terra profundis cōcuſſionibus labefacta, non tenuit. & petrarum firmitas: confracta ſoliditate, diſſiluit. velum templi, quo priorum myſteria vlterius non erant obumbrāda: diſciſſum eſt. Et Ambroſius ſuper id Lucę, Clamauit IHESVS voce magna, & tradidit ſpiritum. Sol (inquit) occidit ſacrilegis, vel refugit: vt funeſti ſpectaculū ſceleris, obumbraret. Vides igitur quo pacto, dominum a tēpore paſſionis ac mortis ſuæ tribus diebus & tribus noctibus in corde terrę fuiſſe: tam ex figura, q̄ ex Euangeliſtis, & ſacris auctoribus intelligere poſſis. ¶ Nec hic moueat queq̄: ꝙ Auguſtinus illam myſticam noctem, illamq; identidē myſticā diem a maioribus ſpiritualiter, mea ſententia, poſteritati inſinuatam, reijcere libro tertio de conſenſu Euangeliſtarū videatur. Nā id nulla ratione fulſit; ſed id duntaxat ob Tychoniū

Amos 8

Matthæus 26

Leo

Ambroſius

Auguſtinus

facere videtur,qui hoc myſterium ieiune, & nō
ſatis dilucide ex figura & prophetia, illi aperire
viſus eſt. Q; ſi illud ex figura prophetiaq; de=
præhēdiſſet doctor ille celebratiſſimus : nūq̄ du
bio procul,inficiatus fuiſſet.Quid enim ad arca=
nam Euāgelij de figura Ionæ,ad quā dominus
nos relegat,intelligentiā : accomodatius afferre
potuiſſet? Inſuper : & ad Euangeliſtarum con=
cordiam? ¶Pręterea & ex his prōptum erit in=
telligere : quo pacto accipienda erunt, quæ ali=
quando vario modo,ſed nulla diſſonātia,nulla
pugnante intelligentia,verum ſpiritu ſemper cō
ſono,ab Euangeliſtis adducuntur. ¶Id tamen 49
vnum forte turbabit, quod capite octauo Mar=
Marcus 8 cus ait, Et cœpit docere eos: quoniam oportet fi
lium hominis multa pati, & reprobari a ſeniori=
bus & ſummis ſacerdotibus & ſcribis, & occidi,
& poſt tres dies reſurgere: quomodo intelligen=
dum ſit. Nam ſi oportebat filium hominis occi=
di, & poſt tres dies reſurgere : quomodo igitur
tertia die reſurrexit? Itē quomodo id verū erit:
quod Matthæus, Lucas, Ioannes, immo & ipſe
Marcus dicit,Mane prima ſabbati mulieres in=
ueniſſe dominum ſurrexiſſe? Nec eſt quod dicas
Euangeliſtas non dicere prima ſabbati,ſed vna
ſabbatorum . nam in computatione dierū apud
Græcos & Hebręos:vna numerale eſt,perinde
valens ac prima. Sic enim dicunt: vna dies,ſecū=

da dies, tertia dies, quarta dies, & deicipes ad ſeptimã vſq; quod ſabbatum vocant. vt in Geneſi de prima die dicitur, Factum eſt veſpere & mane, dies vnus. Deinde de ſecũda, Factum eſt veſpere et mane, dies ſecundus. & ita de reliquis. Sic et in computatione horarum: ferme paſſim vſus obtinuit. At quod vocabãt aliquot dies ſequentes magnũ ſabbatum, etiam ſabbata, id eſt quietes: hoc ideo erat, quia ob magnam celebritatem paſchę, ſex diebus ſequẽtibus, ab omni opere ſedentario feriabantur, ſoli celebritati intendẽtes. quemadmodum in Exodi cap. duodecimo: ſcriptum eſt. Septem diebus: azyma comedetis. in die primo: nõ erit fermentũ in domibus veſtris. quicũq; comederit fermentum: peribit anima illa de Iſrael, a primo die vſq; ad diẽ ſeptimũ. Prima dies: erit ſancta ac ſolennis. & dies ſeptima: eadem feſtiuitate venerabilis. nihil operis facietis in eis: exceptis ijs quæ ad veſcẽdum pertinẽt. & obſeruabitis azyma. Ecce, cur dies illi ſequentes magnum paſchæ ſabbatum, ſabbata dicebãtur: & cur Euangeliſtę ſcribunt vna ſabbatorũ, pro prima die ſex dierum magnum ſabbatũ ſequentium. Non igitur fieri poteſt: vt dominus mortuus fuerit i paraſceue magni ſabbati, et prima die ſabbatorũ ſequentium ſurrexerit, & poſt tres dies ſurrexerit. nã ſi poſt tres dies: ergo nõ prima, ſed ſecũda ſabbatorũ ſurrexiſſet. ſiquidẽ

Geneſis 1

Exodus 12

paraſceue magni ſabbati: prima dies fuiſſet. ſe=
cunda: magnum ſabbatum. tertia: prima ſabba
torum, poſt quã ſurrexiſſet dominus. ergo ſecũ=
da ſabbatorum. quod: & articulo fidei, & omni
bus aduerſatur euangelijs. ¶Ingenue fatemur 50
id, fidei, euangelijs, & omnino veritati aduerſari:
dominũ videlicet nõ tertia die, ſed poſt tertiũ diẽ
a paſſione ſua ſurrexiſſe. Atq; id Marcũ, nec in=
tellexiſſe, nec voluiſſe: ſed ex vetuſto interprete,
hunc nobis relictum errorem, ob homonymiã
huius præpoſitionis græcæ μετὰ, quæ non ſim=
pliciter, Poſt, ſignificat, ſed multa inſuper alia,
auctore Apollonio apud Græcos rei literariæ
peritiſſimo. Nam ibi, μετὰ χεῖρασ εἶχεν ἀεὶ,
οὔτε μεθ' ἡμέραν κατατιθέμενοσ, καὶ νύκτωρ ὑπὸ
τὴν κεφαλὴν ὑποτιθέμενοσ, præpoſito μετὰ, ἐν
καὶ διὰ id eſt in & per, ſignificat. ἐν quidem: ibi,
μετὰ χεῖρασ. quid enim aliud eſt μετὰ χεῖρασ
quam ἐν χερσὶν, id eſt in manibus? διὰ vero: il=
lic, μεθ' ἡμέραν, quod idẽ pollet atq; δι' ἡμέρασ,
id eſt per diẽ. Harũ autẽ prępoſitionũ altera, ſci
licet διὰ, Matthæus cap. 26 vſus eſt, cũ inquit,
καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν. & Mar
cus cap. 14 ſimiliter. καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλ=
λον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω. Altera vero ſci=
licet ἐν, etiam Matthæus cap. 28. vbi ait, καὶ ἐν
τρισὶν ἡμέραισ οἰκοδομοῦν. & Ioannes cap. ſecũ=
do, λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέ=

ραισ ἐγερῶ ἀυτόν. Cum igitur μετὰ ſignificet ἐν καὶ Διὰ, in et per, quibus, vt iam oſtendimus, alij Euangeliſtæ, imo & ipſe Marcus alibi, in re cōſimili vtuntur: vetus interpres eo in loco vbi Marcus cap. 8. græce habet, καὶ μετὰ τρεῖσ ἡμέρασ ἀναςῆναι, vertere debuit in tribus diebus, ſiue per tres dies reſurgere, & non poſt tres dies reſurgere. ſic enim Marcus, nulla, neque ab alijs Euangeliſtis, neq; ab ſe alijs in locis apparuiſſet vſus diſſonãtia. nam ſi vetus interpres vertiſſet, Quoniam oportebat filium hominis occidi, & in tribus diebus reſurgere: id, conſpiraſſet cum verbis Ioannis quibus habet, Soluite templum hoc & in tribus diebus excitabo illud. Si vero, Et per tres dies reſurgere: cum hoc Matthei, Et per tres dies ædificare illud, & cum verbis ipſius Marci capite. 14. vt in epilogo declarabitur. atque tunc: fuiſſet concordia euangelici ſpiritus. Verum is interpres, vulgatam huius prępoſitionis μετὰ cepit ſignificationem, quæ reuera facit diſſonantiam: quaſi nullam aliam habuiſſet ad concordiam. ⸿ Et ꝙ legendo dominum dixiſſe, oportere ſe occidi, et poſt tres dies reſurgere, is ſenſus diſcordet ab Euangeliſtis in his ipſis locis qui huic loco reſpondent: perfacile eſt noſſe.

• Nam Matthæus habet. Exinde cœpit IHESVS Matthæus 16
• oſtēdere diſcipulis: quia oporteret eum ire Hie-
• roſolymam, & multa pati a ſenioribus & ſcribis

" & principibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die
Lucas " reſurgere. Et Lucas. At ille increpans illos præ-
9 " cepit: ne cui dicerent hoc. dicens: quia oportet fi-
" lium hominis multa pati, & reprobari a ſeniori-
" bus & principibus ſacerdotum & ſcribis, & occi-
" di, & tertia die reſurgere. Et quod ſit idem reſpō-
denſve locus, conſtat: quia tam apud Matthæū, quā Marcum, & Lucam, hic ſermo ſequitur interrogationē domini de filio hominis, quem eſſe dicerent. Et conſequētia: etiam conueniunt. Atqui pugnant: tertia die reſurget, et poſt tres dies reſurget, ſemper (Euangeliſtarum more) initio a die paſſionis domini ſumpto, niſi bis reſurrexiſſet. ſicuti pugnāt, tertia die ad te veniā, & poſt tres dies ad te veniam: niſi bina profectione, vna tertia die, & altera quarta aut alia ſequēti, ad te proficiſcar. Et ꝙ in eo ſenſu quo dicitur dominū poſt tres dies reſurgere, Marcus ſibiipſi diſſideret: ſtatim exploratum eſt. quādoquidem in ſequenti cap. inducit dominum dicentem diſcipu-
Marcus " lis ſuis. Quoniā filius hominis tradetur in ma-
9 " nus hominū, & occident eū: & occiſus tertia die
10 " reſurget. Et cap. decimo. Ecce aſcendimus Hie-
" roſolymam, et filius hominis tradetur principi-
" bus ſacerdotum & ſcribis & ſenioribus, & dam-
" nabunt eum morte, & tradent eum gentibus, &
" illudent ei, & conſpuent eum, & flagellabunt
" eum, & interficient eum: & tertia die reſurget. Si

pugnãt igitur, poſt tres dies reſurget, & tertia die
reſurget: certe ipſe Marcus ſi ita ſcriberet, pugnã
tia ſcriberet. immo & induceret dominũ: pugnã-
tia aduerſanti aq; loquentem. quod nequaq̃ ſen-
tiendum eſt. Ergo prius non legendũ eſt in Mar
co, oportere filium hominis multa pati, & repro
bari, & occidi, & poſt tres dies reſurgere: ſed in
tribus diebus reſurgere, ſiue per tres dies reſurge
52 re. ℭ Addubitabis forſitan adhuc: vbinã Mat-
thæus ſcripſerit, & per tres dies ædificare illud.
Reſpondebimus cap. viceſimoſexto, vbi ſic ha-
bet. οὗτος ἔφη, δύναμαι καταλύσαι τὸν ναὸν τοῦ Matthæus
θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν. 26
hoc eſt. hic dixit: poſſũ deſtruere tẽplũ dei, & ꝑ
tres dies ędificare illud. Corrupte tamẽ noſtri co
dices habẽt: poſt triduũ, loco huius per triduũ,
διὰ τριῶν ἡμερῶν. nam διὰ: per, & nullomodo
poſt, ſignificat. Et cenſeo vbicũq; de paſſione do
mini fit ſermo, & ĩuenitur poſt tres dies, aut poſt
triduũ: legẽdũ eſſe per tres dies, ſiue per triduũ,
aut in tribus diebus, ſiue in triduo. ne homony-
53 mia vocabuli μετὰ: poſt hac queq̃ fallat. ℭ Sed
dices. Vbi ſaltẽ falſi teſtes inducũtur: tribuendũ
erit, ipſos dixiſſe poſt triduũ, aut poſt tres dies.
vt ibi. Poſſum deſtruere tẽplũ dei: & poſt tridu Matthæus
um reædificare illud. ℭ Verũ neq; hic legẽdũ, 26
poſt triduũ: ſed vt dictum eſt per triduũ, ſiue in
triduo: vt etiã ex ipſo Matthæo ex verbis ipſo

rum Iudæorũ dũ prætéribãt blaſphemãtiũ co-
Matthæus 27 gnoſcitur atq; dicẽtiũ. Vah q̃ deſtruis tẽplũ dei,
& in triduo illud reædificas. Neq; oportet eos
criminis falſitatis argui q; dixerint, poſt triduũ,
aut poſt tres dies: ſed ex multis alijs ſunt arguẽ
di. vt dilucidius apparebit: ſi de hac materia,
nõnullis ad intelligentiã grecã ſub aſteriſco redu
ctis, Euangeliſtarum dicta, quaſi per epilogum
adcitemus, vt promptius pateat omnium concor
dia, a Matthæo exorſi.

Matthæus ¶MATTHAEVS. Sicut fuit Ionas in ventre ce- 54
12 d 16 c ti tribus diebus & tribus noctibus: ſic erit filius
20 c hominis in corde terræ, tribus diebus & tribus
26 f noctibus. Hoc: de triduo & trinoctio domini
27 e apud inferos. ¶Item: Exinde cœpit IHESVS
28 a oſtendere diſcipulis ſuis: quia oportet eum ire
Hieroſolymã, & multa pati a ſenioribus & ſcri-
bis & principibus ſacerdotum, & occidi, & ter-
tia die reſurgere. Hoc: de triduo a paſſione, id
eſt morte domini. ¶Item. Et aſcẽdens IHESVS
Hieroſolymam: aſſumpſit duodecim diſcipulos
ſecreto, & ait illis. Ecce, aſcendimus Hieroſoly-
mam: & filius hominis tradetur principibus ſa-
cerdotum, & ſcribis, & cõdemnabunt eum mor-
te. & tradent eum gentibus ad illudendũ, & fla-
gellandum, & crucifigendum: & tertia die reſur
get. Hoc: de triduo a paſſione domini. ¶Item
Nouiſſime autem venerunt duo falſi teſtes: et di

xerunt. Hic dixit: poſſum deſtruere templũ dei
* & * per triduũ ędificare illud. διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν. Hoc: de triduo a paſſione domini. Neq; falſi teſtes erãt, ĩ hoc ꝙ dicebãt ꝑ triduum ſiue in triduo: ſed in hoc ꝙ dicebãt, dominũ dixiſſe, Poſſum deſtruere tẽplũ dei. quia non hoc dixerat: ſed ſoluite templum hoc. Neq; dixerat ædificabo, ſed excitabo. Et intelligentia eorum: mendax. nam de templo materiali: quod erat Hieroſolymis. CHRISTVS autem: de ſuo corpore, aſſumptaq; humanitate, dixerat. ❡ Itẽ Pretereũtes autẽ blaſphemabant eum: mouentes capita ſua, & dicentes. Vah qui deſtruis tem
* plum dei: & * in triduo ædificas. ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν. Hoc: ex duorum falſorum teſtium dictis, a prætereuntibus aſſumptum, qui & mẽdaciis eorundẽ, addũt ex indignatione, furẽ
* tis animi ironiam. ❡ Item * Tarde autẽ ea ſabbatorum, quę illuceſcit in vnam ſabbatorum: venit Maria Magdalene, & altera Maria videre ſepulchrum. ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων. Hoc: de prima celebri ſex dierum magnum ſabbatumſequentium.

MARCVS. Et cœpit docere eos: quoniam oportet filiũ hominis pati multa, et reprobari a ſenioribus, & a ſũmis ſacerdotibus, & ſcribis, et occi
* di, & * ĩ tribus diebus reſurgere. καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας. Hoc: de triduo a paſſione. Mõſtratũ iã

Marcus
8 d
9 e
10 e
14 f
16 a
16 c

eſt: μετὰ ſignificare cum accuſatiuo non ſolum
poſt,ſed etiã ἐν καὶ διὰ,id eſt in & ꝑ.Quare hoc
in loco,ne eſſet ſcripturarũ diſſonantia:nõ poſt,
, ſed in aut per,fuerat vertẽdũ. ¶Item. Docebat
, autẽ diſcipulos ſuos, et dicebat illis: quoniã fili-
, us hominis tradetur in manus hominũ et occi-
dẽt eũ.& occiſus: tertia die reſurget.Hoc: de tri
, duo a paſſione.¶Item. Ecce aſcendimus Hiero
, ſolymam:& filius hominis tradetur principibus
, ſacerdotum , & ſenioribus, & damnabunt eum
, morte.& tradent eum gentibus:& illudent ei,et
, conſpuent eũ,et flagellabunt eum.& interficient
eum: et tertia die reſurget.Hoc: de eodẽ triduo.
, ¶Item.Et quidam ſurgẽtes: falſum teſtimoniũ
, ferebant aduerſus eum,dicentes. Quoniam nos
, audiuimus eum dicentem : ego diſſoluam tem-
* , plum hoc manufactum , & * per triduũ, aliud
, non manufactum,ędificabo.διὰ τριῶν ἡμερῶν.
Hoc:de triduo a paſſione. Et aduerte,ꝙ διὰ τρι
ῶν ἡμερῶν, id eſt per triduũ, & nõ,poſt triduũ:
quod perinde eſt ac in triduo. vt amplius intel-
ligas: Marcũ prius accepiſſe μετὰ ,pro διὰ ſiue
ἐν.& iuſtius qdẽ:q̃ vetus interpres ſumere poſ-
ſit διὰ,pro poſt.Hoc autem mendacij habent
iſti falſi teſtes : quod et illi qui in Matthæo.ſed
adaugẽt expreſſius: in hoc ꝙ addunt tẽplũ χει-
ροποίητον,καὶ ἀχειροποίητον,id eſt manufactum
& non manufactum,et ꝙ dicũt diſſoluam,quod

amplius eſt quã poſſum diſſoluere. Et hoc ipſum improperabant tranſeuntes: dicendo. Vah qui deſtruis templum dei. ¶Item. Et cum tranſiiſſet ſabbatum: Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent IHESVM. & valde mane vna ſabbatorũ veniunt ad monumentum: orto iam ſole. Hoc: de prima ſex celebrium dierum poſt magnum ſabbatum, qđ et abſolute ſabbatum dicitur. ¶Itẽ. Surgens IHESVS mane prima ſabbati: apparuit primo Mariæ Magdalenæ, ei de qua eiecerat ſeptem dęmonia. ἀναστὰς δὲ πρωῒ πρώτῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον μαρίᾳ τῇ μαγδαληνῇ ἀφ᾽ ἧς ἐξεβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια. Hoc: de eadẽ prima die, poſt magnum ſabbatum. Et aduerte ꝙ ait, τῇ μαγδαληνῇ ἀφ᾽ ἧς, καὶ τὰ λοιπά, quaſi illo articulo innuẽs differentiã ab alia Magdalena, de qua non eiecerat ſeptem dæmonia.

LVCAS. At ille increpans illos: præcepit ne cui dicerent hoc. dicens: quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari a ſenioribus, & principibus ſacerdotum & ſcribis, & occidi, & tertia die reſurgere. Hoc: de triduo a paſſione. ¶Item. Ecce aſcendimus Hieroſolymam: & cõſummabuntur omnia quæ ſcripta ſunt per prophetas de filio hominis. tradetur enĩ gentibus et illudetur, & flagellabitur, & cõſpuetur, & poſtq̃ flagellauerint, occident eum: & die tertia reſur-

Lucas
9 c
18 f
24 a
24 d

agitetur. Q. ſi qua his de rebus diſſerendo, nos fugerit veritas: liberum ſit cuiqꝫ adijcere. aut ſi quid erratū: erigere, modo omnia beneuole (ſicuti & nos) agat ſcilicet vt euangelicum lumen quod dignitate omnem ſcientiam pręcellit, omnemqꝫ aliam cognitionem: fœlicius cunctis illuceat. neqꝫ enim: ſine cōcordia illucere poteſt. Ad hoc autem, opuſculum hoc diſceptationē nūcupaui: vt omnes plane intelligant, me nihil aſſere re velle, niſi quod ſancta recipit eccleſia, & ſacra credere compellit auctoritas. Neque hæc in cuiuſquā odium, aut animo inceſſendi carpendive ſcripſi: ſed ſolo veritatis amore, tibiqꝫ morem gerendi ſtudio. Quapropter lectores oratos velim: boni conſulant. neqꝫ ægro ferant animo: ꝙ nōnūquā i hac diſceptatione, aliquorū inſigniū eccleſię ſcriptorū, ſentētijs aduerſatus ſim: quos etiā inter eos qui ſcripſerūt, ſumma veneratione proſequor, et vt vere ſanctos habeo, āplector, obſeruo. Q uod certe, nec ābitioſe feci, nec omnino ſponte. nā vt vehemens ſpiritus & procella, frequenter nauē quolibet, non quo nautę volūt, impellit: ita fortis ratio et euangelij auctoritas, cui ōnis alia cedit, me ad hoc adegit, vt nō vbiqꝫ cum eis ſentire potuerim, quod alioqui feciſſem perlibēter. hoc tamē nō neſciebā, euangeliū euāgelijqꝫ veritatē, cōſpirationē, cōcordiā: ſibi præponi nemini iure moleſtū fore, etiam ſi ſanctus

ſublimi choro ſpectandus fuerit. Pręterea nemi-nē eſſe, modo ſano fuerit iudicio, beneuolaq; mē te: qui eum in aliquo cōtrauenire putet eccleſiæ, qui euangelium ſequatur. Quod & ipſi, quantū dominus largiri dignatus eſt: facere ſtuduimus. Q; ſi quis alius maiorem his, afferat lucē, aper-tiorēq; euangeliorum concordiam: illi congratu labimur. Nam omnia domini dicta ſic vera eſſe ſentio: vt citius cœlum et terra tranſeant, q̄ ea vel in minimo a veritate decidere queant. Pro mune rum ergo ſuorum elargitione gratias ago: veniā tamen petens, q; ijs ipſis non ſatis pro dignitate ſim vſus. gratias inquā illi q vere pro nobis mor tuus eſt, vere deſcendit ad inferos, nō paſſurus, ſed regna tartarea iuſte ſubacturus, pfracturus, ſpoliaturus. qui vere tertia die reſurrexit a mor-tuis: & vere nunciatus eſt a mulieribus, ſedetq; nunc in dextra patris. Cui & cū æterno patre & ſpiritu ſancto: cōmunis honor, par gloria, æqua poteſtas, per immēſa ſæculorū ſęcula. AMEN.

Diſceptationis de Maria Magdalena
& Triduo CHRISTI: ad Euan-
geliſtarum concordiam,
et domini gloriam
& honorē,
FINIS.

QVAEDAM INTER RELEGENDVM ANNOTATA.

Fo.	Fa.	Linea	
5	1	bentis	leg.certũ eſt: hãc mulierẽ eandẽ
5	2	ex diſ.	leg.Iſchariotes.& ita deinceps
6	1	ptem	leg.in margine, Lucas 8
6	2	cũ illo	leg. mulieres aliquæ
6	2	neret	aſcribe in margine inferiori 5
11	1	eſſe	aſcribe numerum 11
14	1	cũ tunc	leg. facta eſſet
14	1	ruerat	leg.ruiſſet
14	2	dia	leg.euaſiſſet
14	2	le	leg.eripuiſſet
14	2	ſed	leg.liberaſſet
17	2	gdalẽa	aſcribe numerum 14
18	1	paucis	aſcribe numerum 15
18	1	ratione	appone ꝑagraphũ, et aſcribe 16
23	1	pus	leg.Lazari Maſſiliȩ,ſi nõ ĩ pago
25	1	rectionẽ	leg.reſurrectionem
26	1	rum	leg.ad veri dei cognoſcendi
28	1	inuẽto	leg.penitus ibi
29	1	triduo	leg.triduo mortis & ſepulturæ
32	1	tur	leg.tur,ſi tamen lapſus,& multi
32	1	turus	leg.q̃ calicem

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE